

2012

Põllumajandusministeeriumi AASTARAAMAT

2012
Põllumajandusministeeriumi
AASTARAAMAT

Koostanud Merike Koov

Keeleliselt toimetanud Kaisa Väärtnõu

Fotod: Merike Koov, Villu Lõhmus, Lya Mägi, Kaul Nurm, Heiki Raudla, Artur Sadovski, Andres Treial, Põllumajandusministeeriumi arhiiv

Illustratsioon esikaanel: Valdek Alber

Kujundanud Hele Hanson-Penu / AS Ecoprint

Trükkinud AS Folger Art

ISSN 2228–1959 (trükis)

ISSN 2228–186X (võrguväljaanne)

Tallinn 2013

Inimene on õnnelik siis, kui tal on hea olla. Hea on tal olla siis, kui kõht on täis.

Põllumajandusministeeriumi ülesanne on luua võimalikult head tingimused toidu tootmiseks ning tagada inimestele ohutu ja tervislik toit. Seda ülesannet täidame kõigis oma tegevussuundades, nii Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika ja kalanduspoliitika kujundamisel, maaelu arengu suunamisel, teadusuuringute ja toiduainetööstuse kaasajastamise toetamisel kui ka tarbijatele igakülgse teabe vahendamisel.

2012. aastal keskendusime peamiselt Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika otsetoetuste tasemete võrdsustamisele. Selle nimel käis aktiivne suhtlus erinevate ametkondade ja teiste liikmesriikide põllumajandusministritega. Ühes Läti ja Leedu kolleegidega taotlesime oma põllumeestele võrdsemaid konkurentsitingimusi. Kuigi põllumajanduspoliitika eelarve ei ole veel lõplikult heaks kiidetud, võime esialgsete saavutustega rahul olla.

Samaaegselt oleme tegelenud uue perioodi 2014–2020 maaelu arengukava väljatöötamisega. Arengukava prioriteediks oleme samuti seadnud elujõulise ja jätkusuutliku toidutootmise. Sealjuures peame oluliseks keskkonnasõbraliku tootmise ning maaelu ja maaettevõtluse arendamist. Selleks kavatseme toetada investeringuid nii põllumajandustootmisse kui põllumajandussaaduste töötlemisse ja turustamisse. Tahame suurendada just investeringuid töötlemisse ja turustamisse, et toiduainetööstus saaks panustada uutesse, kaasaegsesse tehnoloogiasse ning tootearendusse.

Euroopa Liidu uueks eelarveperioodiks välja töötatud kalandusstrateegia pöörab samuti senisest enam tähelepanu teadus- ja arendustegevusele ning tootearendusele. Eesmärgiks on teha Eestist Läänemere regiooni juhtiv kohaliku kala logistika- ja töötlemiskeskus, mis võimaldaks siinsetel ettevõtjatel eksportida kõrgekvaliteedilisi ja suure lisandväärtusega valmistooteid.

Toidutootmiseks on vaja maad. Maad ei saa siin maailmas juurde teha. Viljakat põllumaad jääb kogu maailmas järjest vähemaks, rahvastik aga kasvab. Rahvastikuprognoside kohaselt jääb aastaks 2050 kogu maailmas ühe inimese kohta vaid 0,2 hektarit haritavat maad – seda on ligi poole vähem, kui oli 20. sajandi keskpaiku. Toidutootmine tõuseb järjest olulisemale kohale – sellest kujuneb tulevikuala, milles ka Eestil on võimalus kaasa lüüa. Meil on selleks ressursi nii maa, vee kui inimeste näol. Peame aga hea seisma selle eest, et püsiks tasakaal intensiivtootmise ja keskkonnanahoiu vahel, toidutootmise tõhususe ja toidu tervislikkuse vahel, inimese ja looduse vahel.

Tervislik kodumaine toit on väärtus, mille nimel tasub pingutada.

Helir-Valdor Seeder
Põllumajandusminister

Head kolleegid!

Teie ees on Põllumajandusministeeriumi aastaraamat, mis annab ülevaate nii ministeeriumi 2012. aasta olulisematest töödest, sündmustest ja saavutustest kui ka tähtsamatest eelseisvatest ülesannetest.

Kokkuvõtlikult võime öelda, et 2012. aasta oli ministeeriumile hea aasta. Jätkus tööd ja jätkus leiba. Oma põhiülesandeid täitsime edukalt, töötajate hulka suutsime hoida stabiilsena ning aasta lõpus avanes võimalus osaliselt taastada majanduskriisieelne palgatase. See aastaraamat heidabki pilgu meie läinudaastastele tegemistele, alustades Põllumajandusministeeriumi rollist maailmas ja Euroopas ning jõudes lõpuks Tallinna Laiale tänavale meie koduseinte vahele.

Oleme uhked oma hiljutiste saavutuste üle rahvusvahelisel areenil. Eelkõige võime tunda uhkust selle pärast, et oleme muutunud rahvusvahelise abi saajast abi andjaks. Eesti võeti detsembris Rahvusvahelise Põllumajanduse Arengu Fondi (IFAD) liikmeks; see annab meile võimaluse anda oma panus arenguriikide stabiilsuse tagamisse. Eesti oli pool aastat (juulist detsembrini) ÜRO Toidu- ja Põllumajandusorganisatsiooni FAO Euroopa piirkonna eesistuja – lisaks selle rolliga kaasnivatele tavapärasele kohustustele, mida me täitsime edukalt, aitas eesistumine oluliselt tõsta Eesti mainet. Jätkame ja arendame koostööd üleeuroopalistes teadusvõrgustikes, mis annab meile võimaluse kaasa rääkida Euroopa põllumajandusteaduse ühiste suundade seadmisel ja kaasab meie teadlasi ühisprojektidesse.

Ministeeriumi 2012. aasta olulisimaks tegevussuunaks oli Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika ehk ÜPP kujundamine. See teema ühendab läbiva mõttena kõiki aastaraamatu peatükke – kajastamist leiavad nii ÜPP tuleviku kujundamise protsess kui ka käimasoleva eelarveperioodi toetusmeetmete ellurakendamine, seire ja hindamine.

Aastaraamatu artiklites käsitletakse ka mitmeid 2012. aasta olulisi saavutusi ministeeriumi tegevusvaldkondade lõikes – näiteks Eesti piimanduse strateegia valmimine, põllumajandustoodete üleliigsete laovarude saaga jõudmine lõpusirgele, üleminekutoetuse maksmise õiguse saavutamine.

Lisaks peatutakse muudel olulisematel tegevustel toidu, põllumajanduse, kalanduse ja maaelu vallas.

Läinud aasta üheks tähelepanuväärsemaks saavutuseks teavituse alal oli ministeeriumi oma ajaveebi ehk Maablogi käivitamine. Maablogi kaudu on paljud ministeeriumi teemad jõudnud avalikkuseni kiiremini ja tõhusamalt, kui see oleks olnud võimalik mis tahes muul moel. Maablogi valisime ka ise ministeeriumi 2012. aasta teoks. Tegu oli nii tõsine, et sellest ei saanud aastaraamatus kirjutada – lugema peab mitte artiklit Maablogist, vaid Maablogi¹ ennast.

Paljud tööd, millega 2012. aastal algust tegime, jätkuvad 2013. aastal. Nendeks on näiteks sellised olulised ja samas väga erinevad ülesanded nagu uue maaelu arengukava koostamine, ettevalmistused 2014. aasta jaanuaris maailma suurimal toidumessil Grüne Woche partnerriigina osalemiseks ja üleminek uuele avaliku teenistuse seadusele. 2013. aastal viime ministeeriumis ellu mitmeid muutusi, millega soovime kasvatada organisatsiooni tõhusust, optimeerida valitsemisala tugifunktsioone (eelkõige infotehnoloogia vallas) ning kohandada uute tehnoloogiliste võimaluste ja üldiste muutustega ühiskonnas. Sellest kõigest aga juba järgmises aastaraamatus.

2013. aasta 24. veebruaril tähistasime Eesti Vabariigi 95. aastapäeva ja 27. märtsil priiuse põlistamise päeva, mil praegune iseseisvus sai pikemaks eelmisest. 12. novembril tähistame Põllumajandusministeeriumi 95. aastapäeva. Sellel märgilise tähendusega sündmuste aastal on meil kõigil võimalik anda oma väärikas panus ministeeriumi eesmärkide saavutamisse ja kogu valitsemisala arendamisse. Soovin kõigile sellel teel head tahet ja järjekindlust!

Tunnustan ja tänan kõiki kolleege – ilma teieta ei oleks ka neid saavutusi, millest see aastaraamat räägib.

Ants Noot

Põllumajandusministeeriumi kantsler

¹ <http://maablogi.wordpress.com>

Sisukord

7 Põllumajandusministeerium rahvusvahelises koostöös

- 7 **Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika läbirääkimised** *Olavi Petron*
- 9 **Eesti ja Rahvusvaheline Põllumajanduse Arengu Fond (IFAD)** *Siim Tiidemann*
- 10 **Eesti eesistumine ÜRO Toidu- ja Põllumajandusorganisatsiooni Euroopa regioonis – silla ehitamise katse** *Siim Tiidemann*
- 12 Kuidas mõjutab osalemine rahvusvaheliste organisatsioonide töös meie toidulauda – raktopamiini juhtum *Katrin Lõhmus*
- 13 **Eesti ja Venemaa kaubandussuhted WTO-s läbi Euroopa Liidu** *Kristina Uibopuu*
- 15 **Teaduse ühiskavandamine „Põllumajandus, toiduga kindlustatus ja kliimamuutused“** *Küllli Kaare*

17 Põllumajandusministeeriumi tegevusvaldkonnad aastal 2012

- 17 **Toit ja toiduohutus**
- 17 Mahepõllumajanduse arengukava 2007–2013 rakendamine *Eve Ader*
- 21 Loomakaitse ja loomaheaolu minevik, olevik ja tulevik *Sirje Jalakas*
- 24 **Toiduainetööstus, põllumajandus, maaelu**
- 24 Eesti piimanduse strateegia 2012–2020 valmimisest *Taavi Kand*
- 26 Üleminekumeetmed põllumajandussaaduste kaubanduses seoses Euroopa Liiduga liitumisega *Ene Maadvere*
- 28 Oleme saavutanud õiguse maksta 2013. aastal üleminekutoetust *Mai Talvik*
- 30 Seire ja hindamine kui võimalus saada tagasisidet poliitika eesmärkide täitmise kohta *Sirli Kalbus*
- 34 Maapiirkonna ettevõtjate olukord, arengutrendid ja toetusvajadus *Kai Kalmann*
- 36 Külade uuendamine ja arendamine *Sille Rähn*
- 38 **Kalamajandus**
- 38 Kutseliste kalurite muredega arvestatakse *Gunnar Lambing*
- 42 Vesiviljelus – uued arengusuunad, uued võimalused *Eduard Koitmaa*
- 43 Rannapiirkonnad arenevad *Liis Reinma*
- 46 **Teadus- ja arendustegevus**
- 46 Põllumajanduslikud rakendusuringud ja arendustegevus *Aile Otsa*

48 Põllumajandusministeeriumi ametnikkond

- 48 **Meie inimesed**
- 50 Meie tublimad
- 52 **Sellised me oleme**

59 Lisa. Põllumajandusministeeriumi struktuur

Põllumajandusministeerium rahvusvahelises koostöös

Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika läbirääkimised

Olavi Petron

2012. aastal jätkusid Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika (ÜPP) läbirääkimised. Protsessi jätkumist on oluline rõhutada, kuna – kuigi 2012. aasta oli väga oluline aasta – ei tohi unustada, et läbirääkimised käisid enne seda juba aastaid.

Eesti esitas avalikult oma nägemuse reformivajadusest 2006. aasta teises pooles Soome eesistumisel toimunud ministrite mitteformaalsel nõukogul (enne seda oli viimane suurem reformiotsus tehtud 2003. aastal, vahetult enne meie liitumist Euroopa Liiduga). Pärast Soome eesistumist on ÜPP reform ühel või teisel viisil olnud teemaks kõigi järgnevate eesistujate päevakavas. Kuigi ÜPP „tervisekontrolli“ nimetamist reformiks kiivalt välditi, oli selle 2008. aasta novembris saavutatud poliitilise kokkuleppe tekstis ka lõik, mis viitas võrdsemate toetustasemetega vajadusele. See oli kindlasti üheks sisendiks ka tänastele läbirääkimistele.

Kuid 2012. aastal jõudsid läbirääkimised tõesti uuele tasemele. Esmalt muidugi seetõttu, et novembris 2011 esitas Euroopa Komisjon lõpuks määruse omapoolsed eelnõud. Lühidalt on komisjon oma ettepanekutes tehtavad ÜPP peamised muudatused ise toonud välja järgmiselt:

- otsemaksed peegeldavad paremini põllumajandustootjate poolt pakutavat avalikku teenust (nt keskkonnakaitse), need võimaldavad tootmist jätkata ka ebasoodsatel aladel, need on võrdsemalt jaotatud ja suunatud aktiivsele tootjale;
- turukorraldusmeetmed muutuvad lihtsamaks;
- maaelu arengu poliitika keskendub konkurentsivõimele ja innovatsioonile;
- luuakse uued võimalused toimetulekuks hinna ja sissetuleku kõikumistega.

Pakett koosneb seitsmest eelnõust (4 põhimäärust ja 3 väiksemat üleminekumäärust), mida tutvustati esmalt poliitilisel tasandil põllumajandusministrite nõukogus, misjärel algasid detailsed arutelud töögruppide tasemel. Artikkel artikli haaval töötati eelnõud erinevates töögruppides korduvalt läbi, samas kui läbivalt kogu aasta jooksul prooviti kaardistada ka võimalikke kompromisse teemadele, mis on nõukogus poliitiliselt tundlikumad. Selle tulemuseks olid aga vaid nii Taani kui ka Küprose eesistumise² lõpus vormistatud eesistujariigi kokkuvõtted. See on ka arusaadav, kuna enamik riike oli juba alguses deklareerinud, et enne eelarve kokkulepet ei ole nad valmis tehnilisel tasemel kokku leppima.

² Taani oli EL-i eesistuja 01.01.2012–30.06.2012; Küpros oli eesistuja 01.07.2012–31.12.2012

Eesti, Läti ja Leedu põllumajandusministrid Helir-Valdor Seeder, Laimdota Starujuma ja Kazys Starkevičius ning põllumajandusorganisatsioonide juhid 20. jaanuaril 2012 Berliinis allkirjastamas ühisdeklaratsiooni, milles nõutakse põllumajanduse otsetoetuste kiiret võrdsustamist.

Oma positsioonides ei liikunud oluliselt edasi ka Euroopa Komisjon, kes ootas samuti eelarveläbirääkimiste tulemusi ja Euroopa Parlamendi seisukohti, kuna kogu paketi otsustamisel on esmakordselt kasutusel nn kaasotsustusmenetlus, kus kolmepoolsele kompromissile peavad jõudma nii komisjon, nõukogu kui ka parlament.

Teiseks avaldas Euroopa Komisjon 2011. aasta lõpus paralleelselt ÜPP reformipaketiga ka omapoolse nägemuse järgmise perioodi eelarvest. See tähendab, et 2012. aastal algasid ka mitmeaastase finantsraamistiku detailsed arutelud. Nendel läbirääkimistel osales Eesti poolelt otseselt Rahandusministeerium ning Põllumajandusministeeriumi ametnikud olid oma valdkonna aruteludes kaasatud nii ettevalmistustesse Eestis kui osaliselt ka istungitele Brüsselis. Eesti valitsuse ametliku positsiooni kohaselt oli meil kolm võrdset prioriteeti, milleks olid ühtekuuluvusfond, Euroopa ühendamise rahastu (Rail Baltica) ning põllumajandustoetuste võrdsemad tingimused.

Nimetatud valdkondades sätestatud eesmärkide poole ka püüeldi. Komisjoni pakkumises oli põllumajandustoetuste võrdsustamise suunal toodud keerukas arvestus, kus kõigil liikmesriikidel, kus otsetoetuste tase oli alla 90% EL-i 27 liikmesriigi keskmisest, kaetakse üks kolmandik nende

praeguse taseme ja 90% vahel. Eestile oleks see tähendanud jõudmist 58%-ni keskmisest. See oli meile ilmselgelt vastuvõetamatu, kuna läbirääkimiste alguses olime me nõudnud 90%-ni jõudmist. Samas sai kohe ka selgeks, et see 90% on üsna utoopiline soov, kuna hõlmaks liialt palju madalama toetustasemega liikmesriike ja muudatused eelarve jaotuses oleksid olnud liialt suured.

Juba eelarveläbirääkimiste väga varajases staadiumis sai selgeks, et liikmesriigid lähtuvad läbirääkimistel pigem oma netopositsioonist ning põhimõttelisi muudatusi on väga raske läbi viia. Seetõttu muudeti üsna varajases faasis oma positsiooni ja hakati taotlema kolme Balti riigi jõudmist vähemalt samale tasemele kui tagantpoolt järgmine liikmesriik ehk Rumeenia. Indikaatiivselt oli selleks uueks loodetavaks tasemeks 75%, mis hiljem osutuski üsna reaalseks. Läbirääkimiste algusfaasis oli oluline ja ärevakstegev ka see, et komisjon ei avaldanud oma pakkumises maaelu fondi jaotust liikmesriikide kaupa. Oma eelarvepakkumisele eelnevalt oli komisjon avaldanud mõjuhinnangu, milles toodud stsenaariumide kohaselt pidi Eesti igal juhul kaotama. Seega jäi meie üheks olulisemaks ülesandeks kaitsta positsiooni, mille kohaselt maaelu fond peaks uuel eelarveperioodil jääma vähemalt samale tasemele kui käesoleval perioodil. Need olid posit-

sioonid, mida asuti kaitsma nii valitsuse liikmete, ametnike ja diplomaatide kui ka tootjate tasandil.

Põllumajandusministri tasandil jätkusid mitmed kahe- ja mitmepoolsed kohtumised teiste riikide (nt Saksamaa, Suurbritannia, Rootsi, Prantsusmaa, Soome, Taani, Iirimaa jt) ministritega, samuti Euroopa Parlamendi ja Euroopa Komisjoni esindajatega. Oluline on siinkohal märkida väga tugevat Balti riikide koostööd nii valitsuste kui ka tootjate tasandil. Võib julgelt öelda, et kolme Balti riigi probleem oli kõigile teada ja

leidis enamasti ka positiivset vastukaja.

Lootus eelarve osas jõuda kokuleppele 2012. aasta novembri ülemkogul paraku ei täitunud. See lükkas edasi ka sisulisi otsuseid põllumajanduspoliitika osas ja esmakordselt hakati rääkima üleminekuperioidist 2014. aastal. Seetõttu valitses 2012. aasta lõpus üsna segane ja ärev olukord, kus polnud teada eelarve ega olnud ka kindel, kuidas ja mis tingimustel toimub ÜPP reformi rakendamine ning kui pikalt toimub üleminek. Lahenduse peaks tooma aasta 2013.

Eesti ja Rahvusvaheline Põllumajanduse Arengu Fond (IFAD)

Siim Tiidemann

1976. aastal võttis ÜRO konverents Roomas vastu otsuse asutada oma eriorganisatsioon Rahvusvaheline Põllumajanduse Arengu Fond (IFAD), tõdedes, et toiduprobleem vaevab jätkuvalt suurt osa arenguriikide elanikkonnast ning ohustab nende kõige olulisemaid põhimõtteid ja -väärtusi, mis on seotud õigusega elule ja inimväärikusele. IFAD-i eesmärgiks seati vaesuse vähendamine maapiirkondades, finantseerides selleks põllumajanduse arendamise projekte arenguriikides.

Seniste tegevusaastate jooksul on investeeritud 12 miljardit USA dollarit 860 projekti ja programmi, mis on mõjutanud u 370 miljonit elanikku väga madala sissetulekuga maapiirkondades. Vahendite jaotamisel juhindutakse vajadusest suurendada toidutootmist ja parandada elanikkonna vaeseima osa toitumistaset, samuti pööratakse tähelepanu elamistingimuste parandamisele.

Eestist sai IFAD-i 169. liige 5. detsembril 2012. Mida annab meile IFAD? Lühike ning Eesti huvi-

dest lähtuv vastus oleks: eelkõige võimaluse panustada arenguriikide stabiilsuse tagamisse, lubades Eesti ettevõtetele osaleda kaupade, teenuste ja konsultatsioonide hangetes, millest saavad osa võtta vaid fondi liikmesriigid, ning võimaluse Eesti ekspertiisi kasutamiseks rahvusvahelises töös.

Põllumajandusabi ülemaailmne tähtsus on viimastel aastatel märkimisväärselt tõusnud ning seoses toiduainete hindade kõikumisega on näha trendi jätkumist. Mäletame veel hästi aega, kui iseseisvuse taastamise järgselt aitasid jõukamad sõbrad meid – teatud määral toimub selline abistamine Euroopa Liidus tänini. Samas on maailmas piirkondi, kus Eesti tasemel elujärjest vaid unistatakse, ning selliste vaesemate kantide abistamisele on suur osa arenenud maailmast soovinud anda oma panuse.

Eesti suutlikkus arenguabi mõõtkavas on siiski küllaltki tagasihoidlik, seda olulisemaks muutub vahendite õige ja täpselt suunatud kasutamine. Seetõttu soovime eelkõige oma võimaluste piires

panustada maapiirkonna vaesuse vähendamiseks seotud probleemide lahendamisse Euroopa idaosas, kuna sealseid väljakutseid tunneme me ühesuguste nukrate ajalooliste põhjuste tõttu paremini. Enamikus Eesti arenguabi sihtriikides on põllumajandusel oluline osa tööhõives ja elanikkonna sissetulekute tagamisel – seega mõjutab olukord põllumajanduses nii vaesuse leevendamist kui ka üleüldist majandusarengut.

Eestil on ülesehitustööle kaasa aitamiseks vajalikku ekspertiisivõimekust nii riigi- kui ka era-sektoris. Kolm peamist huvivaldkonda on hetkel finantsteenused maapiirkonnas, maaelu areng ning põllumajanduse viimine vastavusse tänapäevaste, rahvusvahelise kaubanduse eeltingi-

museks olevate nõuetega. IFAD-i töös osalemine pakub ka meie finants- ja pangandussektorile hea võimaluse arendada oma IT-lahendused vajadustele vastavaks – näiteks tuleks leida lahendus, kuidas arenguriikide välismaal töötavad elanikud saaksid võimalikult väheste kuldudega teostada rahaülekandeid oma peredele.

Osalemine IFAD-is loob Eestile eeldused süsteemseks lähenemiseks koostöös teiste donorriikidega ning aitab kaasa Eesti heade algatuste laiemale juurutamisele. Kõige esmasem eesmärk on aga tutvustada Eestit IFAD-is ning vastupidi, et laiemalt teadvustada vastastikut kasu pakkuvaid võimalusi, unustamata seejuures lõppeesmärki, milleks on vaesuse vähendamine maailmas.

Eesti eesistumine ÜRO Toidu- ja Põllumajandusorganisatsiooni Euroopa regioonis – silla ehitamise katse

Siiim Tiidemann

Vabaduse saabudes 1991. aastal asus Eesti aktiivselt taastama, tekitama või jätkama oma kohalolu maailma riikide peres. Üheks olulisemaks sammuks oli kiire liitumine ÜRO-ga ning selle tuules ka ÜRO Toidu- ja Põllumajandusorganisatsiooniga FAO, mis asub Roomas. FAO rolli ei võimalda artikli maht põhjalikult lahti seletada, aga metafoorselt võib öelda, et tegemist on sisuliselt maailma põllumajandusministeeriumiga, mis püüab ühelt poolt kehtestada ühistoimimiseks vajalikke reegleid ning teisalt aidata mahajääjaid „ree peale“. Valdavalt on vaade tulevikku, pikemaks perspektiiviks u 50 aastat. Ka Eesti üritab selles töös jõudumööda kaasa lüüa.

2012. aasta sügisel avanes Eestile võimalus juhtida poole aasta jooksul FAO Euroopa regiooni, st koordineerida ning esindada Euroopa riikide huve FAO-s. Selline võimalus avaneb iga 15–20 aasta tagant, seega tuli eesistumist võtta täie tõsidusega. Kohustuste täitmise kõrval on siin oluline ka mainekujunduslik aspekt.

Euroopa regiooni grupp (ERG) kutsuti esialgu ellu eelkõige erinevate ametikohtade jagamise

pärast tõusnud tülide likvideerimiseks, kuid tema toimimisprintsiip on ajas märgatavalt muutunud – nüüd arutatakse seal suuremate tabudeta kõiki valdkondlikke mureküsimesi. Teatud küsimustes püütakse saavutada ka ühiseid seisukohti, ehkki Euroopas muudab selle mõnevõrra keeruliseks Euroopa Liidu tugev koordineerimisprotsess, mis viib reeglina EL-i positsioonideni, samas kui teistes piirkondades on ainuotsustajaks regioon. Üheks näiteks küsimustest, mis nõuavad ka eesistuja tegutsemist (nt riikide hääletusele toomisel), on raktopamiini juhtum³.

Iga eesistumist saab laias laastus võtta kahetiselt – formaalselt ning sisuliselt. Esimesel juhul tehakse ära see, mis n-ö väljast sisse tuleb, päevakord määratleb end ise ning eesistuja ülesandeks on olla neutraalseks vahekohtunikuks ja huvide koondajaks, ehkki iga seisukoht, milles puudub konsensus, ootab sageli ideoloogilise sisuga täitmist. Sisulise lähenemise puhul seab riik endale ette teema(d), mida laual hoida ja arutada ning kus ka eesistujal enesel on huvi muutusi saavutada. Eesti proovis antud juhul teha mõlemat.

³ vt käesolevas väljaandes: Katrin Lõhmus „Kuidas mõjutab osalemine rahvusvaheliste organisatsioonide töös meie toidulauda – raktopamiini juhtum“

Eesti esindaja FAO juures kuni 2012. aasta septembrini Ruve Šank (vasakult esimene) koos grupi Eesti talupidajatega Roomas FAO peahoone sissepääsu ees.

Enne juhtperioodi algust visandasime Põllumajandusministeeriumis poolaasta kava. See sisaldas nii planeeritud koosolekute toimumisaegu koos FAO suurüritustest lähtuvate teemade nimekirjaga kui ka Eesti probleemipüstitusi erinevates valdkondades. Eelkõige soovisime arutelu Euroopa regiooni valitsemiskorralduse üle ning kogu Euroopat puudutavate ühisteemade laiemat käsitlemist ERG koosolekutel. Kaasteemaks oli soov enam hõlmata EL-ist väljapoole jäävaid riike.

Poolaasta jooksul korraldasime üheksa ERG koosolekut, igal koosolekul osales 25–40 inimest 20–25 riigist. Formaalse lähenemise seisukohalt võib lugeda eesistumist kordaläinuks. Mitmeid lahendusi kasutasime ERG ajaloos esmakordselt – näiteks koosolekute juhatamine esitlustarkvara abil või videokonverentsid Budapestis paikneva FAO Euroopa kontoriga. Samuti arutati läbi kõikide olulisemate FAO kohtumiste päevakorrad ning kiiresti valmisid protokollid, kuhu parandusi peaaegu üldse ei tehtud.

Sisu poolelt tuleb tõdeda, et ühes suures organisatsioonis (u 4000 töötajat) muutuste esilekutsumine erinevate huvide vastandlikes vooludes ei saagi õnnestuda poole aastaga. Kui võrd rahulolu regiooni üritustega on viimastel aastatel olnud üsna madal, valmistasime ette küsimustiku Euroopa piirkonna saadikutele ning korraldasime temaatilise ajurünnaku. Sellest

võrsunud ideede põhjal sündis Eesti mõttepaber, mis analüüsis väljapakutud variante pädevuste ümberajamiseks institutsioonide vahel õiguslikust ning majanduslikust aspektist. Kuna paralleelselt meie poolt algatatud protsessiga toimus FAO-sisene regiooni hindamine, õnnestus mitmeid meie poolt analüüsitud mõtteid ka hindamisraportisse suunata. Igal juhul sai seeme mulda visatud ning tundub, et ka viljakale pinnasele, sest paljudelt saadikutelt kuulsime, et alles meie analüüside põhjal said nad esmakordselt lõpuni aru regionaalsetest toimimismehhanismidest.

Ühisteemade osas tegime algust FAO regiooni kontori aruandekoosolekuga oma tegevustest, mille vastu oli idapoolsetel riikidel suur huvi, kui võrd enamik programme on just neile suunatud. See aitas ehitada üksmeele silda paremini kui näiteks kemplemine nõukogu kohtade pärast, mida on alati liiga vähe.

Alustatud töö jätkub juba järgmisel, Hollandi eesistumisaajal ning teatud muudatusvariandid võiksid jõuda vormistatuseni järgmiseks, 2014. aasta kevadel toimuvaks regionaalseks konverentsiks. Loomulikult on lõpptulemus teatud kompromiss, mis ei küündi ilmselt meie reformisoovide tasemele, kuid vähemalt jää on pandud liikuma ning üks teema, mille üle varem lähemate kolleegide keskel poolihääli nuriseti, on avalikult lauale jõudnud.

Eesistumine ise andis aga kindlasti väga hea stardipositsiooni meie seisukohtadele edaspidise toetuse leidmiseks, laialdase suhetevõrgustiku ja juhtimiskogemuse, arusaama kuluaaripoliitika olulisusest ja kompromisside kunstist ning samuti kandis Eestit senisest enam rahvusvahelise kogukonna teadvusesse.

Lõpetuseks soovin tänada kõiki, kes eesistumise ajal nõu ja jõuga abiks olid, aga eriti Ruve Šanki, Eesti eelmist esindajat FAO juures, kes garanteeris sujuva sisseelamise, ning Pille Ellerit, kelle asjatundlik analüüs oli aluseks meie sisulistele aruteludele.

Kuidas mõjutab osalemine rahvusvaheliste organisatsioonide töös meie toidulauda – raktopamiini juhtum

Katrin Lõhmus

Codex Alimentarius on ÜRO Toidu- ja Põllumajandusorganisatsiooni (FAO) ning Maailma Terviseorganisatsiooni (WHO) ühine toidustandardite programm. Toidustandardite eesmärk on kaitsta tarbijate tervist ning tagada maailmas õiglane toidukaubandus. Codexi standardid on aluseks Maailma Kaubandusorganisatsiooni (WTO) kaubandusalastes vaidlustes.

Eesti on Codexi liige alates 1992. aastast, Euroopa Liit on selle liige alates 2003. aastast. Euroopa Liidul on Codexi kohtumistel nii palju häält, kui on istungil kohal liikmesriike – maksimaalselt 27.

Codex Alimentariuse komisjoni viimasel istungil 2012. aasta juuli alguses toimus tuline vaidlus kasvukiirendaja raktopamiini (ladina k *Ractopamine*) kasutamise üle loomakasvatuses. Raktopamiin on beeta-agonistide hulka kuuluv kasvukiirendaja, mida kasutatakse söödalisandina sigade, veiste ja kalkunite kasvatamisel kvaliteetse liha koguse suurendamiseks ning seeläbi tootmise efektiivsemaks muutmiseks. Euroopa Liidus on selliste ainete kasutamine keelatud alates 1996. aastast. Nimelt on EL-i üldise poliitika kohaselt keelatud manustada loomadele veterinaarravimeid muuks otstarbeks kui raviks.

Õigupoolest oli tegemist pikaajalise, 2003. aastast käiva vaidlusega standardi üle, millega kehtestatakse raktopamiini piirnorm toidus. Erakordne olukord tekkis 2012. aasta kohtumisel, kui tavapärase konsensusliku otsustamise asemel toimus selles küsimuses hääletus. Hääletuse tulemusena kiideti piirnormi kehtestamine heaks napi häälteenamusega 69 : 67 (heakskiitmiseks oli vaja saada vähemalt 69 häält). Toidus raktopamiini piirnormi kehtestamine tähendab sisuliselt seda, et raktopamiini kasutamine loomakasvatuses on lubatud.

Raktopamiini piirnormi kehtestamisele oli vastu Euroopa Liit koos teiste Euroopa regiooni riikidega, keda toetasid veel Hiina, India, Türgi, Iraan, Egiptus, Keenia, Zimbabwe ja teised. Kõik need riigid väljendasid oma vastuseisu ja rõhutasid, et nad ei kiida heaks kasvu kiirendavate ainete kasutamist.

Võib eeldada, et küsimus jõuab teatud aja pärast WTO vaidluste lahendamise „kohtusse“. See juhtub tõenäoliselt siis, kui raktopamiini abil kasvatatud loomadelt saadud liha soovitakse importida Euroopa Liitu.

Eesti ja Venemaa kaubandussuhted WTO-s läbi Euroopa Liidu

Kristina Uibopuu

2012. aastal oli Eesti kaubandussuhete kontekstis kõige olulisemaks sündmuseks Venemaa saamine WTO liikmeks. Aga nagu ennustati – Venemaa liikmelisus ei parandanud üleöö meie kaubandusvõimalusi ega kõrvaldanud elussigade impordipiirangut Euroopa Liidust. Venemaa liitumisläbirääkimised kestsid 18 aastat (vähesed riigid on WTO-ga liitumiseks nii pikalt läbirääkimisi pidanud) ning kokku lepitud liitumisraport on üks mahukamatest, raporti põllumajanduspeatükk aga eranditult pikim WTO liitumiste ajaloos.

Liitumislepinguga kaasnenud kohustused oma turu avamiseks ja reeglite WTO režiimiga ühtlustamiseks on väga laiad – olulised on tollitariifide langused, aga samuti erinevate regulatsioonide ühtlustamine ning muude võimalike mittetariifsete impordipiirangute kaotamine, kaubandusüsteemi läbipaistvamaks muutmine. Venemaa WTO-ga liitumise mõju analüüsidest tuleb kindlasti arvesse võtta, et WTO reeglitest tõuseb tulu siis, kui riigid rakendavad liitumisel võetud kohustusi korrektselt. Venemaa on praegu pigem püüdnud säilitada mitmeid WTO kohustustega vastuollu minevaid meetmeid ja kehtestanud isegi uusi.

Milline on Venemaa WTO liikmeks saamise mõju?

Venemaa tollimäärad langesid kokkulepitud tasemele osaliselt WTO-ga liitumise hetkel, kuid paljudel juhtudel on kokku lepitud ülemineku- perioodid. Suur osa tollide alandamise eeldatavast mõjust avaldub lähiaastatel – aastaks 2014 peaks olema saavutatud hinnanguliselt üle 70% kogumõjust. Perioodil 2016–2020 rakenduvad muudatused omavad juba suhteliselt tagasihoidlikku mõju. Tollimäärade alanemise mõju erineb ajaliselt kaubagruppide lõikes. Mõnel juhul on mõju kiirem (nt elusloomad, loomsed

Venemaa ja WTO läbirääkimistel oli Euroopa Liit oma 27 liikmesriigiga üks aktiivsemaid osapooli, mis pole ka ime, sest WTO riikide seas on EL Venemaa suurim kaubanduspartner. EL-i riikide eest pidas läbirääkimisi Euroopa Komisjon, kes esindab EL-i riike organisatsioonis ühe häälena, koordineerides eelnevalt seisukohad liidusiseselt.

Kuna Venemaa, Kasahstan ja Valgevene otsustasid luua omavahelise tolliliidu, mis käivitub 1. jaanuarist 2010, muutusid Venemaa läbirääkimised WTO-s oluliselt keerulisemaks ning mõneks ajaks takerdusid need hoopis. Põhi- probleemiks sai küsimus, kuidas peaks loodud tolliliit suhestuma WTO-ga – kui kolme riigi vahel kaotatakse tollid ja rakendatakse muid vabakaubanduse põhimõtteid, siis kuidas tagab Venemaa, et WTO-ga liitumise korral täidab ta tariifikokkuleppeid ja muid mittetariifseid reegleid, olles samal ajal sõlminud erikokkulepped Valgevene ja Kasahstaniga? Kui Venemaa lubas siiski tagada tolliliidu kõikide WTO-d puudutavate seaduste vastavuse WTO reeglitega, sai võimalikuks ka läbirääkimiste jätkamine.

tooted), teistel juhtudel on ülemineku- perioodid pikemad (mitmesugused tööstustooted). Raha- liselt jaguneb umbes kolmveerand tollimaksude alanemisest saadavast kokkuhoiust viie kaubajao- tise vahel: elusloomad ja loomsed tooted; valmistoidukaubad, joogid ja alkohol; tekstiil ja tekstiilitooted; sõidukid, transpordivahendid; mitmesugused tööstustooted.

Euroopa Komisjon on hinnanud, et kogueksport EL-ist Venemaale kasvab 3,9 miljardi euro võrra

(seda pärast osa üleminekuperioodide lõppu, kui Venemaal rakenduvad lõplikud tariifimäärad, ingl k *final bound rates*). Väga suur osa sellest hinnangust tugineb eeldusel, et lisaks alandatavatele tariifimääradele reformib Venemaa

oma kaubandusalast seadusandlust, viies selle kooskõlla WTO standarditega, ning eemaldab turgu moonutavad meetmed, nagu näiteks diskrimineerivad hinnapraktikad ja mittetariifsed kaubandusbarjäärid.

Tollitariifid, kvoodid, üleminekuperioodid

Põllumajandustoodete tollitariifid ei olnud enne liitumist enamasti sedavõrd kõrged, et oleksid takistanud Eesti kaupade ekspordi. Venemaa edasised tariifikärped on keskmiselt 5–10%. Erandiks on lihatooted, mille puhul Venemaa säilitas kõrged tollimaksud, kuid samal ajal pakub madalamaid tariife või koguni 0% tariifi teatud kvootide ulatuses. Venemaa WTO kohustuste loendis lõppeb viimane üleminekuperiood põllumajandustoodetele 1. jaanuaril 2020, mil kaotatakse imporditariifivoot sealihale. WTO arvutuste järgi on selleks hetkeks põllumajandustoodete keskmine seotud tariifimäär 10,8% kauba väärtusest liitumiseelse 13,2% asemel.

Eestile oluliste piimasaaduste tariifimäär hakkab olema keskmiselt 14,9% senise 19,9% asemel (komisjoni hinnangul lisandub piimatoodete ekspordist u 45 mln eurot aastas). Liha tariifivootides saavutati EL-i jaoks hea kokkulepe, mille kohaselt rakenduvad kvoodisisesed määrad, st teatud koguse piires soodustariif:

- loomaliha kvoodisisesene tariifimäär 15%, kvoot värsketele ja jahutatud loomalihale 29 000 tonni aastas ning külmutatud loomalihale 60 000 tonni aastas (kvoodiväline tariif 55%);
- linnuliha kvoodisisesene tariif 25%, EL-i kvoodimäär 80 000 tonni aastas;
- sealihale rakendub kvoodisisesene 0% tariifimäär, mis kehtib kuni 2019. aasta lõpuni valitud kaubanduspartneritele, sh EL-ile. Kvoodi suurus kokku on 400 000 tonni. Pärast üleminekuperioodi kehtib kõigile WTO riikidele ühtne tariifimäär 25%.

Enamik tariifimäärade vähendamisi hakkas kehtima Venemaa liitumise hetkest ja juba on täheldatud kaubandusmahtude suurenemist Venemaa suunal.

Kui 1. jaanuarist 2010 tõstis Venemaa järsult elusloomadele kehtivat tollimaksu 5%-lt 40%-ni, siis WTO-ga liitumisel langetati tariifid uuesti 5% tasemele. Kuna tegu on seotud tariifidega, siis neid ei tohi uuesti tõsta.

Mittetariifsed kaubanduspiirangud ning turgu moonutavad toetused

Viidates loomahaigustele, peatas Venemaa 2012. aasta märtsist täielikult elusloomade sisseveo piirangut ei tühistatud ka pärast WTO-ga liitumist. Eesti on elusloomade sisseveo probleemi tõstatanud 2012. a märtsis toimunud EL-i põllumajandus- ja kalandusnõukogus ning mais ja novembris toimunud välisasjade nõukogudes, samuti mitmetel kahepoolsetel kohtumistel. Oktoobris räägiti teemast edutult EL-i ja Venemaa kahepoolsetel kohtumisel Genfis ning seejärel tegi EL avalduse WTO sanitaar- ja fütosanitaarkomisjoni (SPS) regulaarkomitees, milles Venemaa osales liikmena esmakordselt. Viimati võttis EL teravalt sõna 26. novembril 2012 Genfis toimunud WTO kaubavahetusnõukogus.

Olulise teraviljatootjana on Venemaa tähtis varustaja ja hinnakujundaja nii Euroopa kui Eesti jaoks; näiteks mõjutab tema tegevus loomasööda kättesaadavust. WTO lepingu kohaselt ei ole Venemaal õigust kehtestada

eksporditollimakse. Siiski on põhjused, mida kasutati aastatel 2010–2011 kehtinud ekspordikeelu õigustamiseks (nt püüd tagada riigis toiduturvalisus ja hindade stabiilsus), ka WTO reeglite raames eriolukordades vastuvõetavad.

Liitumislepingus on Venemaa võtnud kohustuse kaotada kõik eksporditoetused, mida hetkel makstakse, samuti lubanud kaubandust moonutavate kodumaiste põllumajandustoetuste lae viia 9 miljardilt USA dollarilt 4,4 miljardi dollarini aastaks 2018 (siia kuuluvad põllumajandustootmisega seotud toetused farmeritele, kõikvõimalikud turuhinnatoetused jne).

Mida see kõik tähendab Eesti põllumehe jaoks? Kuna Eesti ja Venemaa konkureerivad Lääne-mere ümbruses suuresti samadel turgudel, siis muutub konkurents selles osas võrdsemaks. Laiemalt vaadatuna on see kahtlemata oluline ka mitmepoolse kaubanduse kontekstis, kuna

WTO ülesanne on jälgida ja kontrollida, et võrdsema konkurentsi tagamiseks moonutaksid kõigi tema liikmesriikide siseriiklikud põllumajandus-toetused turgu minimaalselt.

Nagu eespool mainitud, on suur osa kaubanduspiirangutest, mida riigid ühel või teisel moel rakendada püüavad, seotud mittetariifsete kaubanduspiirangutega. Tihti kasutatakse kaubavedude ohjamiseks sanitaar- ja fütosanitaarnõu-

deid. Riigid saavad aga seada selliseid piiranguid vaid kooskõlas WTO SPS lepinguga⁴ ning seda juhul, kui eksisteerib oht inimese, looma või taime tervisele. Kuna suur osa WTO SPS lepingust on seotud rahvusvaheliste toiduohutuse, looma- ja taimetervishoiu standardeid loovate organisatsioonide juba kehtestatud reeglitega, siis on oluline, et Venemaa edaspidi arvestaks nende organisatsioonide (Codex, OIE, IPPC) standardeid.

Kuidas lahendatakse erimeelsused WTO-s?

Spetsiifiliste kaubandusprobleemide lahendamiseks on ette nähtud ametlikud WTO komiteed, kus riigid tõstatavad nn suure laua taga probleemid ning piiranguid seadev riik on kohustatud neile vastust andma. Lisaks eksisteerib probleemidele lahenduste otsimiseks ka mitteametlik formaat ehk kahepoolsed läbirääkimised, mida Euroopa Komisjoni kaubanduse peadirektooraat on väga aktiivselt kasutanud WTO riikidega spetsiifilistele kaubandusprobleemidele lahenduste leidmiseks ning kasutab hetkel aktiivselt ka Venemaa suunal.

Viimane ja kõigi jaoks kindlasti kõige ebaeeldivam formaat on WTO poolt ellu kutsutud nn vaidluste lahendamise mehhanism ehk DSB⁵,

mida kutsutakse ka WTO kohtuks. Kui mõni WTO liikmesriik pikemat aega rikub selles organisatsioonis kehtivaid reegleid ning lahendust ei ole leitud ei ametlikes komiteedes ega kahepoolsetel kõnelustel, siis võivad vaidlused võtta ametliku vormi, st üks WTO riik kaebab teise riigi DSB-sse. Tegemist on protsessiga, mis võib kesta mitu aastat, enne kui jõutakse otsuseni. Olles jõudnud sellesse faasi, kahepoolseid läbirääkimisi üldjuhul enam ei peeta. DSB puhul on tegemist pretsedendiõiguse (ingl k *case-law*) tüüpi õigusega tulevikus sarnaste olukordade vältimiseks. Kuna Euroopa Liidus on väliskaubanduspoliitika delegeeritud Brüsseli kätte, peab neid vaidlusi WTO-s ka Euroopa Komisjon, täpsemalt komisjoni kaubanduse peadirektooraat.

Teaduse ühiskavandamine „Põllumajandus, toiduga kindlustatus ja kliimamuutused“

Külli Kaare

Üheks tähelepanuväärseks protsessiks Euroopa teadusmaastikul on Euroopa Liidu teaduse ühiskavandamise initsiatiiv (ingl k *Joint Programming*), mille peamine eesmärk

on reageerida ühiskondlikele probleemidele ja uutele katsumustele. Põllumajandusministeerium osaleb teaduse ühiskavandamise initsiatiivis „Põllumajandus, toiduga

⁴ WTO sanitaar- ja fütosanitaarmeetmete rakendamise leping

⁵ Dispute Settlement Body, WTO vaidluste lahendamise kehend

kindlustatus ja kliimamuutused" (*Agriculture, Food Security and Climate Change* (FACCE–JPI)), mille eesmärgiks on eden-

dada koostööd, koostegevust ning teadlaste võrgustiku loomist põllumajanduse, toiduga varustatuse ja kliimamuutuste valdkonnas.

Teaduse ühiskavandamine – kellele ja milleks?

Eeldatav rahvastiku kasv maailmas üheksa miljardi inimeseni käesoleva sajandi keskpaigaks tekitab suurema nõudluse toidu, sööda, kiutoodete ja biokütuste järele. Samaaegselt rahvastiku kasvuga muutuvad maailmas kliimad ja see omakorda nõuab pidevat saagikuse muutuste jälgimist ning keskkonnale negatiivsete välismõjude vähendamist. Selleks et leida lahendusi kliimamuutustest tingitud põllumajanduse ja toiduga kindlustatuse probleemidele, moodustas Euroopa Nõukogu 2010. aasta oktoobris teaduse ühiskavandamise initsiatiivi

„Põllumajandus, toiduga kindlustatus ja kliimamuutused“ (FACCE–JPI).

Nimetatud ühiskavandamine, millega on ühinenud ka Eesti, seob 21 riiki, kes tegelevad Euroopa teadussuutlikkuse parandamisega, pidades silmas ülesannet toota kasvavale elanikkonnale muutuvates kliimatingimustes toitu, sööta, kiutooteid ja biokütust. Koosõlas riiklike teadusuuringute programmidega peab FACCE–JPI oma eesmärgiks ka dubleerimise vähendamist teadusuuringutes ja kogu teadustegevuse rahastamise tõhusamaks muutmist.

Mis on teaduse ühiskavandamise raames ära tehtud?

2012. aasta juunis käivitas FACCE–JPI juhtkomisjon pilootprojekti „Euroopa põllumajanduse ja toiduga kindlustatuse detailne kliimamuutuste riskihinnang“. Pilootprojekt käsitleb kliimamuutuste mõjude mudelid ning kliimamuutuste stsenaariumide ebamäärasuse vähendamist. Pilootprojekt hõlmab 65 uurimisrühma 17 Euroopa riigist. Eesmärgiks on olemasolevate Euroopa mulla, kliima, loomakasvatuse, sotsiaalmajanduse ja põllumajandussüsteemide mitmekesisust kajastavate mudelite integreerimine ja rakendamine lähtuvalt piirkondlikest juhtumiuuringutest. Koostöö elavdab suhtlemist ja loob sünergiat Euroopa mudeliloojate vahel. Põllumajandusministeerium rahastab Eesti teadusgrupi tööd 90 000 euroga kolme aasta jooksul. Eesti-poolse teadusgrupi juht on Eesti Maaülikooli professor Ülo Niinemets.

2012. aasta oktoobris kinnitas FACCE–JPI juhtkomisjon ühiskavandamise teadusstrateegia, sealhulgas ka Eesti osa selles. Strateegias määratletakse viis peamist uurimisteemat põllumajanduse, toiduga varustatuse ja kliimamuutuste valdkonnas:

- jätkusuutlik toiduainetega kindlustatus kliimamuutuste tingimustes;
- keskkonnasäästlik põllumajanduse intensiivistamine;

- kompromiss toiduainetega varustatuse, bioloogilise mitmekesisuse ja ökosüsteemi teenuste vahel;
- kohanemine kliimamuutustega;
- kliimamuutuste leevendamine.

Iga uurimisteema juures on määratletud teadustegevuse lühi-, kesk- ja pikaajalised prioriteedid ning kavandatud ühised meetmed eesmärgiga tugevdada taristuid ja teadusprogramme ning parandada koolitust, suutlikkust ja teadmiste vahetamist Euroopas.

Põllumajandusministeeriumi osalemine Euroopa Liidu teaduse ühiskavandamise initsiatiivis „Põllumajandus, toiduga kindlustatus ja kliimamuutused“ annab meie riigile võimaluse põllumajandusteaduse ühiste suundade ja prioriteetide seadmisel kaasa rääkida ning ettepanekuid teha. Põllumajandusteadlastele annab see võimaluse panustada Euroopa ühiste projektide läbiviimisesse, andes sisendit Eesti põllumajanduse ja kliimatiliste tingimuste andmete kogumise, töötlemise ja analüüsimisega. Teadusvõrgustikus osalemisega soovime juhtida enam tähelepanu väikese põhjamaise riigi kliimatilistele tingimustele.

Põllumajandusministeeriumi tegevusvaldkonnad aastal 2012

Toit ja toiduohutus

*Põllumajandusministeeriumi valitsemisalas olev toiduohutuse tegevusvaldkond hõlmab toiduohutuse, loomatervise, veterinaarpraksise, loomakaitse, põllumajandusloomade aretuse, taime-
tervise, taimekaitse, sortide registreerimise ja sordikaitse, seemne ja taimse paljundusmaterjali
tootmise ja turustamise, väetiste ja sööda käitlemise, mahepõllumajanduse ning aiandustoodete
kvaliteedi valdkonna korraldamist.*

Meie eesmärk on terve inimene, terve ja kaitstud loom, ohutum elukeskkond.

Mahepõllumajanduse arengukava 2007–2013 rakendamine

Eve Ader

Traditsioonilist põllumajandussektorit on võimalik mahepõllumajanduse abil edukalt mitmekesistada, seetõttu kinnitas põllumajandusminister 2007. aasta kevadel mahepõllumajanduse arengukava ja selle rakendusplaani. Arengukava abil tahetakse tugevdada mahepõllumajanduse konkurentsivõimet, suurendada kohalike mahe-
toodete turuosa ning tagada kohaliku mahetoidu kättesaadavus tarbijale. Põllumajandusministeeriumi mahepõllumajanduse büroo ülesanne on valdkonna õigusaktide täiustamise kaudu luua tingimused arengukava elluviimiseks, korraldada arengukavas ettenähtud tegevusi ning igal

aastal hinnata eesmärkide saavutamist.

Arengukava eesmärkide saavutamiseks sõlmiti 2012. aastal mahepõllumajanduse büroo initsiatiivil kokku 29 hankelepingut, neist 13 tegevust rahastati maaelu arengukava (MAK) vahenditest ja 16 riigieelarvest. Arengukava eesmärkide täitmise hindamiseks, mahepõllumajanduse arengukava 2014–2020 ettepanekute kogumiseks ja MAK 2007–2013 rakendamisel mahepõllumajandusele avalduvate mõjude hindamiseks korraldati 2012. aastal valdkonna esindajatele kolm kahepäevast seminari.

Toetus soodustab üleminekut mahetootmisele

Mahepõllumajanduse arengukava üheks oluliseks meetmeks mahetootjate konkurentsivõime tõstmisel on mahepõllumajandusliku tootmise toetus. MAK 2007–2013 alameetme 2.3.2 „Mahepõllumajandusliku tootmise toetus“ rakendamise tulemusel on mahepõllumajanduslikus kasutuses olev maa oluliselt suurenenud, ületades juba 2010. aastal arengukava lõppeesmärki.

2012. aastal oli mahetootjaid 1478 ning mahepõllumajandusliku maa pindala 144 149 hektarit (15,3% kogu põllumajandusmaast).

Maheloomakasvatuse ning mahemesinduse arengu soodustamiseks täiustas mahepõllumajanduse büroo 2009. aastal mahepõllumajandusliku tootmise toetuse maksmise põhimõtteid ning toetust hakati maksma karjatavate

loomade, kodulindude, sigade, küülikute ja mesilaste mahepidamise eest. See mõjutas oluliselt tootmist. Võrreldes 2008. aastaga suurenes 2012. aastal mahepõllumajanduslikult peetavate kodu-

lindude arv ligi seitse korda, mesilasperede arv ligi kolm korda, sigade arv 4,5 korda, küülikute arv 1,6 korda, veiste arv 1,7 korda, lammaste arv 1,4 korda ja kitsede arv 1,6 korda.

Konkursid ja uuringud tõmbavad tähelepanu

Alates 2010. aastast toimub Põllumajandusministeeriumi tellimisel aasta parima mahe-tootja ja parima mahetoote konkurss, mida korraldab Eesti Mahepõllumajanduse Sihtasutus koostöös Mahepõllumajanduse Koostöökogu ja Eesti Kulinaaria Instituudiga. Konkursi eesmärgiks on tunnustada mahetootjaid ja -töötlejaid, kes panustavad mahetoidu tootmisse. 2012. aastal pälvis üheksa nominendi hulgast parima mahetootja tiitli Tiia ja Arvo Kleini Tarvastu Saariku talu Viljandimaalt. Parima mahetoote konkursile esitasid 14 ettevõtet kokku 30 toodet, millest parimaks tunnustati Järvamaa ettevõtte OÜ Kaks Meistrit kitsepiimast toorjuust soolvees.

Põllumajandusministeeriumi tellimisel viidi 2012. aastal läbi kolm mahepõllumajanduse uuringut.

- TNS Emor korraldas mahetoodete turu-uuringu ja tarbijaküsitluse. Selgus, et kauplustes oli 2012. aastal müügil kokku 853 erinevat Eestis toodetud mahetoidutoodet (2010. a 660). 2012. aasta positiivse arenguna tuleb välja tuua tarbijate poolt hästi vastu võetud maheda toorpiima müügiautomaadid, mis on paigaldatud 15 suuremasse Selveri ja ETK keti kauplusesse üle Eesti. Hoogustunud on otse tootjalt tarbijale (OTT) võrgustike teke. 2012. aastal tegutses 10 mahetoidu OTT-tarbijaringi, mis aitasid mahetoitu tarbijatele lähemale tuua. Uuringust selgus, et mahetoitu sooviks osta 82% vastanutest, kuid üle poole küsitletutest (57%) arvab, et

mahetoitu ei reklaamita piisavalt. Seega on vaja mahetoidu teavitustöö osas veel palju ära teha. Senisest enam saaks kasutada teabelevis Põllumajandusministeeriumi Maa-blogi (2012. a avaldati blogis 3 mahebüroo koostatud artiklit).

- Eesti Konjunktuuriinstituut viis läbi uuringu "Mahepõllumajandusliku tootmise toetuse taotlejate nõustamisvajadus". Selgus, et lähiaastatel nõuandevajadus mahesektoris suureneb ning enim vajatakse nõuannet turustamise, tootmise ja töötlemisega seonduvate arengutakistuste, toetustaotluste tingimuste ja dokumentide täitmise ning õigusaktidega seotud küsimustes. Vastanutele andis nõustamine eelkõige kindlust ja julgust tegutsemiseks ning mõjutas positiivselt ka majandustulemusi, 72% seda kasutanutest rakendas soovitusi täielikult või suures osas.
- Sihtasutus Eesti Maaülikooli Mahekeskus korraldas uuringu „Piima kvaliteedinäitajad sõltuvalt tootmis- ja töötlemisviisist“. Uuringu eesmärk oli selgitada välja erinevate tootmis- ja töötlemisviiside mõju tarbijate tervisele olulistele piima kvaliteedinäitajatele ning anda tarbijale teavet kauplusest saadava piima kvaliteedist ja ohutusest. Uuring oli Eestis esmakordne. Tulemused näitavad, et nii tootmisviis kui ka töötlemine avaldavad mõju piima kvaliteedile. Kindlamate järelduste tegemiseks on vaja metoodikat täiustada ja korrata uuringut erinevatel aastaegadel.

Koolides ja lasteaedades laieneb mahetoidu kasutamine

2009. aastal lisati mahepõllumajanduse arengukavasse uue meetmena koolides ja koolieelsetes lasteasutustes mahetoidu kasutuselevõtu arendamine. Lasteasutustes mahetoidu kasutamise edendamiseks tehakse koostööd Tallinna Haridusametiga, kohaliku toidu teemalisi projekte vedavate Leader-tegevusgruppidega; lasteasutuste, restoranide ja muude söögikohadega ning kokkadega; mahepõllumajanduse organisatsioonide, mahetootjate, -töötlejate ja -turustajatega. Põllumajandusministeeriumi

eesvedamisel viidi koostöös Tallinna Haridusameti, MTÜ Hiidlaste Koostöökogu, Eesti Toiduravi Konsultantide Ühingu ja Ökoloogiliste Tehnoloogiate Keskusega lasteasutustes läbi kuus mahetoidu töötuba ja neli seminari, kus räägiti mahetoidust ja mahetooraine hankimisvõimalustest. Lasteasutuste esindajad koostasid tippkokkade juhendamisel retsepte ning valmistasid mitmesuguseid roogasid ja küpsetisi, mida oleks võimalik lasteasutustes pakkuda. Põhirõhk pandi eestimaise mahetooraine kasutamisele,

Mahepõllumajanduse alaste trükiste kättesaadavust ja vajadusi arutavad Maamessil Põllumajandusministeeriumi stendil (vasakult) Eike Lepmets, Merje Tammsaar, Merike Koov, Eve Ader, Eesti Mahepõllumajanduse Sihtasutuse tegevjuht Airi Vetemaa ja Marika Ruberg.

toidu uudsusele, väljanägemisele ja hinnale. Põllumajandusministeeriumi eestvedamisel toimusid võistlused "Parim mahetoit lasteaias" ja "Parim mahetoit koolis". Võistlustega sai selgeks, et osa lasteasutusi on juba peaaegu täielikult mahetoidule üle läinud ja suur hulk teisi teeb jõulisi samme mahetoidu laialdasemaks kasutuselevõtuks. Lasteasutustes mahe-

toidu kasutamise propageerimiseks anti välja brošüüri „Mahetoit lasteasutustes“ täiendatud trükk. Trükises antakse lasteasutustele soovitusi mahetoidule üleminekuks, kirjeldatakse teiste riikide mahetoitlustamise kogemusi ning tutvustatakse Eesti lasteasutuste mahetoitlustamise nelja edulugu. Trükise elektrooniline versioon on avaldatud ministeeriumi veebilehel⁶.

Teavet jagati nii tootjale ja tarbijale kui ka nõustajale ja kontrollijale

Mahepõllumajandusalase teabe levitamine, sh trükiste väljaandmine on arengukava üks tegevustest, mida juhib ja koordineerib mahepõllumajanduse büroo.

Perioodilise kakskeelse trükise „Mahepõllumajandus Eestis“ (eesti ja inglise k) eesmärk on tutvustada Eesti mahepõllumajanduse arengut ja hetkeolukorda (antakse välja alates 2007. aastast).

2012. aastal andis Põllumajandusministeerium välja mahepõllumajanduse ja mahetoidu populariseerimiseks mahetootmist ja mahetoitu tutvustava üldhariva infomaterjali eesti keeles ning esmakordselt ka vene keeles.

Avaldati viis Eesti Mahepõllumajanduse Sihtasu-

tuse poolt koostatud mahetootjatele mõeldud trükist: „Mahepõllumajanduslik marja- ja puuviljakasvatus“, „Mahepõllumajanduslik maitse- ja ravimtaimekasvatus“, „Mahepõllumajanduslik köögiviljakasvatus“, „Mahemesindus“ ning „Mahepõllumajanduse nõuete selgitus tootjale“.

Lisaks pidas Põllumajandusministeerium vajalikuks välja anda ka kaks väikekäitlejatele mõeldud elektroonilist väljaannet: MTÜ Eesti Toiduainete Tehnoloogia Seltsi koostatud infomaterjali „Abiks väikekäitlejale. II osa: piim ja piima töötlemine“ ning Eesti Mahepõllumajanduse Sihtasutuse koostatud infomaterjali „Abiks väikekäitlejale. III osa: tera- ja kaunvili ning õlikultuurid“.

⁶ www.agri.ee

Trükiseid jagatakse vastavalt sihtgrupile koolituspäevadel ning need on saadaval ka ministeeriumis. Elektroonilised väljaanded on avaldatud Põllumajandusministeeriumi veebilehel⁷ ja Eesti Mahepõllumajanduse Sihtasutuse veebilehel⁸.

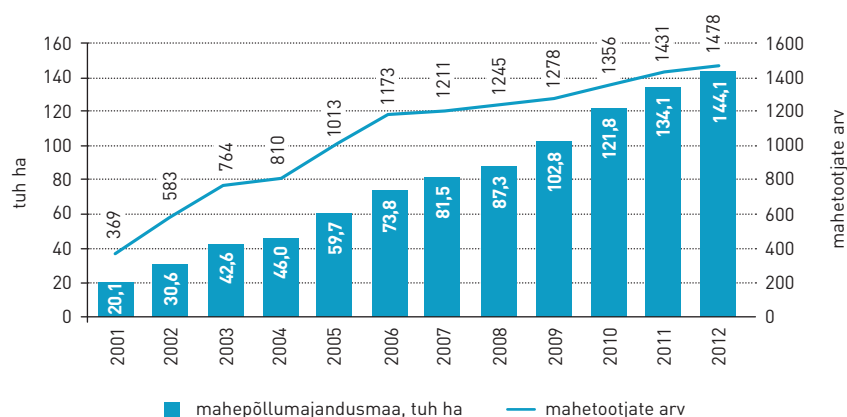
Põllumajandusministeeriumi tellimisel korraldatakse igal aastal erinevates maakondades asjahuvilistele mahepõllumajanduse nõuete ja ettevõtte tunnustamise tutvustamiseks tasuta infopäevi ning mahetootjatele, nõustajatele, töötlejatele, toitlustajatele, turustajatele, omavalitsuste, koolide ja lasteaedade esindajatele ning meditsiinitöötajatele erialaseid koolitusi – 2012. aastal kokku ligi sada päeva. Mahetootjate koolitustele on kolmel korral kutsutud välisloktoreid. Mahepõllumajanduse nõuande parandamiseks ja nõuandesüsteemi tutvustamiseks on Põllumajandusministeeriumi tellimisel korraldatavatele koolitustele kohustuslik kaasata konsulente. Mahepõllumajanduse büroo algatusel korraldati konsulentidele 2012. aastal neli mahepõllumajandusalast seminari.

Põllumajandusministeeriumi tellimisel korralda-

takse inspektoritele, konsulentidele ja mahetootjatele vähemalt üks välisloktoriga ühisseminar aastas. 2012. aastal oli ühisseminari teemaks mahepiimakarja pidamine ja söötmine. Mahepõllumajanduse järelevalve parandamiseks toimusid Põllumajandusministeeriumi tellimisel ning mahepõllumajanduse büroo ametnike osalusel kahepäevased ühisõppused Veterinaar- ja Toiduameti ning Põllumajandusameti mahepõllumajanduse järelevalveametnikele. Eesmärk oli täiendada järelevalveametnike teadmisi, ühtlustada arusaamist mahetootmise ja -töötlemise nõuetest ning tugevdada järelevalveametnike koostööd.

Põllumajandusministeeriumi tellimisel korraldas Sihtasutus Eesti Maaülikooli Mahekeskus konverentsi teemal „Mahepõllumajanduse arengusuunad – teaduselt mahepõllumajandusele“. Esindatud olid mahetootjad ja -töötajad, nõustajad, teadlased, üliõpilased ning ka teised mahetoidu huvilised (kokku 220 osavõtjat). Välisloktorina tegi ettekande Dr Urs Niggli (FiBL, Šveits), kes tutvustas Euroopas ja mujal maailmas tehtava teadustöö tulemusi.

Mahepõllumajandusmaa ja mahetootmisega tegelevate ettevõtete arv aastatel 2001–2012

Arengukava rakendamine jätkub

Kokkuvõtteks võib öelda, et ühiskonnas tuntakse üha enam huvi tervisliku toitumise, maalähedase eluviisi ja keskkonnaga harmoonias elamise vastu ning rahva teadlikkus nendel teemadel suureneb. Mahepõllumajanduse arengukava 2007–2013

rakendamise tulemusel on paranenud mahesektori konkurentsivõime ning on laienenud mahetoodete turg. Siiski võiks olla suurem Eesti elanike teadlikkus mahetoodetest ning nende erinevusest ja eelistest võrreldes tavatoodetega.

⁷ www.agri.ee

⁸ www.maheklubi.ee

Kuigi mahepõllumajandusliku maa osas on arengukava 2013. aasta eesmärk ületatud ja mahetöötlemisega tegelevate ettevõtete arv on peaaegu saavutatud (2012. a oli 68 mahetöötlemise ettevõtet), ei ole siiski saavutatud kodumaiste mahetoodete kavandatud osakaalu Eesti toiduturul. 2011. aastal oli kohalike mahe-

toodete osakaal kogu jaekäibest 0,47% ja koos imporditud mahetoiduga hinnanguliselt 1,6%. 2012. aasta andmed seni puuduvad. Seetõttu tuleb järgmistel aastatel nende eesmärkide saavutamist toetavatele tegevustele senisest rohkem tähelepanu pöörata.

Loomakaitse ja loomaheaolu minevik, olevik ja tulevik

Sirje Jalakas

Loomade kaitsest loomade heaolu tagamiseni

Loomakaitse tegevuse algus Eestis ulatub juba esimese vabariigi aegadesse. Sellel ajal alustasid tegevust esimesed loomakaitseorganisatsioonid ning ka õigusaktidest võis leida loomade kaitset reguleerivaid sätteid. Okupatsioonijal valitsenud hoiakute ja arusaamade tõttu toona loomakaitsest ei räägitud. Samuti ei olnud veel keegi kuulnud midagi sellisest terminist nagu loomaheaolu, rääkimata selle mõistmisest tänapäevases tähenduses.

Samas astuti juba eelmise sajandi seitsmekümnendatel aastatel esimesi märgilisi samme loomaheaolu valdkonnas Euroopa majandusühenduse tolleaegsel territooriumil. Esimeseks sellesuliseks õigusaktiks sai 1974. aastal vastuvõetud direktiiv, mis reguleeris loomade tapmiseelset uimastamist. Ning juba 1977. aastal võeti vastu direktiiv, millega kehtestati reeglid loomade kaitseks nende rahvusvahelisel transpordil.

Praegusel ajal on loomaheaolu valdkonna reguleerimisel kõige olulisemaks lähtekohaks Euroopa Liidu ühe aluslepingu, Euroopa Liidu toimimise lepingu artikkel 13⁹, mis ei anna küll otsest õiguslikku alust loomade kaitseks, kuid kohustab liikmesriike ja Euroopa Liitu oma poliitika kujundamisel arvestama loomade heaoluga.

Eestis võeti esimene loomakaitse seadus vastu aastal 1992. Tegu oli märgilise tähendusega seadusega, millega juhiti pärast okupatsiooniga taas tähelepanu sellele, et loomad ei ole vaid tootmisvahendid ega n-õ asjad. 2000. aastal võeti vastu juba märgatavalt põhjalikum ja ulatuslikum loomakaitse seadus. Seaduse nimi ja reguleerimisala (loomade kaitse inimese sellise tegevuse või tegevusetuse eest, mis ohustab või võib ohustada loomade tervist või heaolu) jäi küll samaks, aga tegelikkuses sisaldas ja sisaldab seadus tänaseni suuremas osas loomade hea-

⁹ Euroopa Liidu toimimise lepingu artikkel 13: „Ühenduse põllumajandus-, kalandus-, transpordi- ja siseturupoliitika ning teadusuuringute ja tehnoloogia arengu ja kosmosepoliitika kavandamisel ning rakendamisel pööravad ühendus ja liikmesriigid täit tähelepanu loomade kui aistimisvõimeliste olendite heaolu nõuetele, respektides samal ajal liikmesriikide õigus- või haldusnorme ja tavasid, mis iseäranis käsitlevad riitusi, kultuuritraditsioone ja piirkondlikku pärandit.“

olu tagamise sätteid. Otseselt loomade kaitset reguleerivad kõnealusel seaduses sätteid, mis puudutavad looma suhtes lubamatut tegu, ning

katseloomade kaitse peatükis loomkatsete asendamise ja vähendamise printsiibi rakendamist kohustavad sätteid.

Loomaheaolu hindamine põhineb viiel vabadusel

Mida mõistetakse loomaheaolu all tänapäeval? Ega sellele polegi konkreetset ja ühest vastust. Teadlased on pakkunud omalt poolt välja erinevaid lähenemisi, millest enim toetajaid on vajadus-, kohastumus- ja tundeühisel lähenemisel. Kui vajaduspõhine ning tundeühine lähenemine on ehk inimestele rohkem arusaadavad, siis kohastumuspõhise lähenemise all mõistetakse loomaheaolu kui seisundi sõltuvust sellest, kuidas loom suudab kohaneda teda ümbritseva keskkonnaga laiemas mõttes.

Loomaheaolu valdkonna arengus oli märgilise tähendusega viie vabaduse kontseptsiooni väljatöötamine 1979. aastal loodud Suurbritannia põllumajandusloomade heaolu nõukogu poolt. Nendeks vabadusteks on:

- vabadus näljast ja janust;
- vabadus ebamugavusest;
- vabadus valust, vigastustest ja haigustest;
- vabadus liigiomaseks käitumiseks;
- vabadus hirmust ja ahistusest.

Viimaste aastakümnete jooksul on loomaheaolu kui teadus teinud väga suuri edusamme. Just ülalnimetatud viis vabadust on need, millest lähtuvalt töötati EL-i poolt rahastatud Welfare Quality® projekti raames välja loomaheaolu hindamise süsteem erinevatesse loomaliikidesse kuuluvate põllumajandusloomade heaolu hindamiseks. Pärast selle projekti lõppemist ongi üha enam hakatud rääkima loomade heaolu hindamisest loomapõhiste indikaatorite abil.

Praeguse ajani on loomade heaolu püütud tagada läbi õigusaktis kehtestatud normide, mis sätestavad näiteks konkreetsete ruutmeetrid, temperatuurivahemikud ning valgusühikud loomapidamisruumi jaoks. Seevastu loomapõhiste indikaatorite puhul hinnatakse iga konkreetse loomaheaolu, võttes arvesse just selle looma

seisundit. Esimesed sammud uue hindamisüsteemi kasutusele võtmisel on tehtud juba broilerite heaolu direktiivis¹⁰, kus normatiivsete nõuete kõrval nähakse ette ka loomapõhised indikaatorid. Nende arvestamiseks hinnatakse looma seisundit tapajärgselt. Järgnevat loomapartiide kasvatamisel antakse loomapidajale võimalus normatiivselt ettenähtud loomade kasvatustihedust kas suurendada või, kui tulemused osutusid mitterahuldavaks, kohustatakse teda loomade tihedust vähendada. Kuna tapajärgselt tuvastatavad halvast heaolutasemest põhjustatud kahjustused on otseselt seotud toiduohutusega, siis on selge, et loomade heaolu tagamine on tervishoidu arvesse võttes väga tähtis.

Loomade heaolu mõjutavad esmajoones inimeste teadmised ja oskused. Pole ju harvad ka sellised olukorrad, kus loomaheaolu puuduliku tagamise põhjuseks on loomapidaja teadmatus konkreetse loomaliigi vajadustest või oskamatuse ära tunda konkreetse liiki kuuluva looma valu ja stressi tunnuseid. Eelnevalt ehk veelgi tähtsam on aga inimese suhtumine loomadesse. Parimal juhul peaks eluterve suhtumine loomadesse tulema lapsel kaasa kodusest kasvatusel. Tänapäeval aga, mil nii veise-, sea- kui kana kasvatus koonduvad aina suurematesse tootmisüksustesse, on lastel parimal juhul kodus lemmikloom ning põllumajanduslooma näevad nad vaid televiisorist. Tihti pole juba laste vanematelgi olnud mingit otsest kontakti loomade ega loomapidamisega. Seetõttu tuleks lastele anda võimalus õppida vajalikku suhtumist ja hoiakuid lasteaias või koolis pakutavatel koolitustel. Põllumajandusministeerium ongi viimaste aastate jooksul toetanud loomakaitseorganisatsioonide tegevust just inimeste teadlikkuse tõstmise ning lastele korraldatavate koolituste osas. Ka järgmisel aastal on plaanis jätkata analoogseid koolitusi.

¹⁰ Nõukogu direktiiv 2007/43/EÜ, 28. juuni 2007, millega sätestatakse lihakanade kaitse miinimumeeskirjad

Loomaheaolu parandamise õiguslikud meetmed

2012. aasta oli tõeline loomaheaolule pühendatud tegevuste aasta. Suures osas seoses Taani eesistumisega võeti Euroopa Liidus erilise tähelepanu alla loomaheaolu valdkonna erinevad tahud. Samuti oli Euroopa Komisjonis ettevalmistamisel loomakaitse ja loomade heaolu strateegia aastateks 2011–2014 ning valmis loomade transpordi määruse rakendamise mõjusid analüüsiv raport. Nii eelnimetatud strateegia kui ka raporti kohta võttis EL-i põllumajandus- ja kalandusnõukogu vastu oma järelduste dokumendi, mille väljatöötamisel Eesti eksperdid aktiivselt osalesid.

1. jaanuarist 2013 jõustus loomaheaolu valdkonnas ka loomade surmamist reguleeriv määrus¹¹. Seetõttu tuli muuta Eestis kehtinud religioosse tapmise korda, mille kohaselt ei tohi loomi sellisel viisil enam tappa väljaspool tapamaja ning sellise tapmise läbiviimiseks tuleb järelevalveasutuselt taotleda luba, mille saamiseks tuleb põhjendada sellise tapmise vajaduse mõõdapääsmatust.

Samuti oli liikmesriikidel kohustus üle võtta katseloomade kaitset reguleeriva direktiivi¹² nõuded ning jõustada need alates 1. jaanuarist 2013. Kuna Eestis nõudis direktiivi ülevõtmine nii loomakaitse seaduse muutmist kui ka mitme uue määruse vastuvõtmist, peeti sellekohaseid diskussioone nii loomkatseid tegevate teadlaste kui ka loomakaitseorganisatsioonide esindajatega. Kuna direktiivi keskseks teemaks on nn 3R¹³ põhimõtete rakendamine katseloomade kasutamise valdkonnas, tuleb sellest lähtuvalt kõiki loomkatseprojekti loataotlusi hinnates võtta arvesse ennekõike asendamise, vähendamise ja täiustamise põhimõtteid.

Seaduse muudatuse kohaselt on laienenud loomkatsete määratlus: loomakatsena käsitletakse loomade kasutamist nii teaduslikul kui

ka hariduslikul eesmärgil, juhul kui sellega põhjustatakse loomale ettenähtud künnisest suuremat valu või kannatusi. Sellest lähtuvalt võib ennustada ka loomkatseprojekti loataotluste arvu suurenemist, mille tõttu on uues loodavas loomkatseprojekti loakomisjonis liikmete arvu suurendatud võrreldes komisjoni eelkäijaks olnud loomkatse loakomisjoniga. Uue komisjoni töös on kutsutud osalema erinevate asjasepuutuvate riigiasutuste esindajad, ülikoolide vastavate valdkondade eksperdid ning ka loomakaitseorganisatsioonide esindajad.

Lisaks eelnevale jõustus 2012. aasta 1. jaanuarist ka munakanade täiustamata puuris pidamise keeld, mida paljude liikmesriikide tootjad ei suutnud või ei tahtnud täita vaatamata selleks antud 13-aastasele üleminekuajale. Kuna tegu oli väga suures osas ka konkurentsi küsimusega, sest ühed tootjad olid teinud investeeringuid ning teised mitte, siis sekkus Euroopa Komisjon selle nõude rakendamise teemasse väga jõuliselt, nõudes kogu aasta vältel igakuiselt liikmesriikidelt andmeid kõigile tootjatele võrdse olukorra tagamiseks tehtud jõupingutuste kohta.

Kuna 1. jaanuarist 2013 jõustusid ka emiste pidamise nõuded, mille rakendamiseks oli samuti antud pikk üleminekuajal, siis alustati selle teema käsitlemist kõrgendatud tähelepanuga juba 2012. aasta alguses ning selleteemalised kohtumised toimusid kogu aasta jooksul. Eesti tootjatele emiste pidamise nõuete rakendamine erilisi raskusi ei valmistanud, kuna meil kasutatav loomapidamistehnoloogia on olnud juba aastakümneid nende nõuetega kooskõlas.

Nagu kirjutatust nähtub, on loomakaitse ja -heaolu valdkonnas tööpõld lai ning tegevusi jätkub nii olevikku kui ka tulevikku, nii lemmikloomade kui ka põllumajandus- ja katseloomadega seotud teemadel.

¹¹ Nõukogu määrus (EÜ) nr 1099/2009, 24. september 2009, loomade kaitse kohta surmamisel

¹² Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2010/63/EL, 22. september 2010, teaduslikel eesmärkidel kasutatavate loomade kaitse kohta

¹³ ingl k *Replacement, Refinement and Reduction*

Toiduainetööstus, põllumajandus, maaelu

Põllumajandusministeeriumi valitsemisalas olev toiduainetööstuse, põllumajanduse ja maaelu valdkond hõlmab Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika kujundamises osalemist ning selle elluviimist; Eesti maaelu arengukava ja riigiabi vastavate meetmete väljatöötamist ning rakendamist; põllumajandussaaduste tootmise, töötlemise ja kaubanduse reguleerimist; maaparanduse korraldamist; põllumajanduse ja metsanduse konkurentsivõime parandamist; keskkonna parandamist; maapiirkonna ettevõtluse ja elukeskkonna parandamist; sordi- ja tõuaretust.

Töötame selle nimel, et meil oleks kõrge elukvaliteediga jätkusuutlik maaelanikkond.

Eesti piimanduse strateegia 2012–2020 valmimisest

Taavi Kand

Eellugu

Piimanduse strateegia koostamise protsessi kirjeldamiseks peab minema tagasi aastatesse 2008 ja 2009. Piimandussektori majanduslik seisund halvenes järsult 2008. aasta teisel poolel koos globaalse majanduskriisi süvenemisega. Kuni 2008. aasta keskpaigani oli piima kokkuostuhind liikunud stabiilselt kerges tõusujoones, aga 2008. aasta suvel pöördus see nii Eestis kui ka Euroopa Liidus laiemalt ligikaudu aasta aega kestnud tugevasse langusesse. Selline olukord tekitas loomulikult suuri raskusi kõigile tootmisahela lülidele, seega hakati üsna pea rääkima piimaturu kriisist.

Ajalooliselt on omad vastuolud nii tootjate ja töötlejate vahel kui ka erineva suuruse ja eesmärkidega ettevõtjate vahel, seda nii tootmise kui töötlemise poole pealt, ning kriisiolukord mõistagi võimendas neid vastuolusid veelgi. Kriisist väljumisele ei aidanud kaasa olukord, kus sektori ettevõtjatel puudus ühine nägemus ja arusaam piimandusvaldkonna arengusuundadest; lisaks oli ettevõtjatele ebaselge ka riigi tulevikunägemus.

Algatus ettevõtjate poolt

Algatuse strateegia koostamiseks tegi Eesti Piimaliit. Piimaliidul oli selge seisukoht – kriisist väljumiseks ning sektori konkurentsivõime tõstmiseks tuleb koordineerida koostööd riigi ja sektori ettevõtjate vahel. Samuti on vaja tihendada koostööd sektori sees kõigi tootmisahela lülide vahel. Lisaks peeti vajalikuks välja töötada tulevikku suunatud meetmed, mis aitaksid tekinud kriisist väljuda ning edaspidi sarnaseid olukordi ennetada. Kolmanda põhieesmärgina nähti piimasektori olulisuse ja prioriteetsuse kinnitamist arengukava tasemel.

12. veebruariks 2009 jõudis protsess niikaugele, et minister kinnitas käskkirjaga töögrupi, kelle ülesandeks oli strateegia välja töötada. Töögrupi koostamisel seati eesmärgiks, et esindatud oleks võimalikult palju erinevaid huvisid ja seisukohti, et tegemist oleks tõesti kogu sektori strateegiaga. Seetõttu kaasati sinna nii piimatööstuste, väikekäitlejate, suurtootjate, talude kui ka Põllumajandusministeeriumi esindajad. Seejuures võttis ministeerium algusest peale mitte oma nägemust peale suruva, vaid pigem koordineeriva ja vahendava rolli. Loodud töögrupp sõnastas oma ülesanded järgmiselt:

- kaardistada piima tootmise ja töötlemisega tegelevate ettevõtjate majanduslik hetke seis;
- selgitada välja piimandussektori edasised võimalikud arengusuunad;
- sõnastada visioon aastaks 2020;
- kirjeldada lähema viie aasta meetmeid eesmärkide poole liikumiseks.

Strateegia esimene versioon

Esiialgu võeti eesmärgiks koostada ligikaudu nelja kuu jooksul intensiivselt töötades küllalt piiratud mahuga dokument, milles oleks välja toodud piimandussektori peamised arengusuunad ja meetmed ning mis oleks seejärel ministri käskkirjaga kinnitatud. Dokument saigi enam-vähem eesmärgiks seatud ajaga kaante vahele ja ka ministri lauale, kuid allkirjastamiseni ei jõudnud. Tundus, et kõigile osapooltele sai selgeks, et valminud dokument ei ole siiski päris see, mida oodati. Võibolla tundus ka, et see pandi kokku liialt tugeva ajalise surve all olles ning vajab seega veel täiendavat mõttetööd.

Paralleelselt hakkasid piimanduse valdkonnas toimuma ka üldisemad arengud, mis strateegia väljatöötamise protsessile oma mõju avaldasid. Üheks selliseks oli Euroopa Komisjoni eestvedamisel kokku kutsutud kõrgetasemeline piimanduse töögrupp, kus osales ka Põllumajandusministeeriumi esindaja ja kus arutleti paljuski samade küsimuste üle, mis ka meie strateegia töögrupis käsitlemist leidsid. Seega oli strateegia esimese versiooni valmimise järel igati sobilik jälgida nende arutelude kulgu ja tulemusi, et neid siis ka oma dokumendi täiendatud versioonis arvesse võtta.

Uue hooga edasi

Nii juhtuski erinevate tegurite koosmõjul, et strateegia esimese versiooni valmimisele järgnes mõningane hingetõmbe- ja järelemõtlemispaus, kus osapooled vaatasid tagasi esimese ringi kogemusele ja tunnetasid mõne aja pärast, et on aeg protsessiga edasi minna.

Seekord ei seatud endale täpseid ajalisi raame ega esmalt ka selget eesmärki, mis kujul see dokument lõpuks kinnitatud peaks saama. Keskenduti pigem protsessile ja võimalikult suure hulga valdkonda puudutavate küsimuste ühisele läbiarutamisele. Seda soodustasid kindlasti ka piimandusturul vahepealse aja jooksul toimunud positiivsed muutused – nimelt oli kriisi sügavam põhi ületatud ja turuolukord paranenud. Seega oli ka töögrupi fookus veidi muutunud: strateegia roll kiireloomulise tööriistana kriisi ületamiseks muutus vähem oluliseks ning suurenes selle tähtsus pikaajalisema ja strateegilisema dokumendina.

Protsessile värske pilgu heitmiseks paluti töögrupiga välise eksperdina liituma Ruve Šank,

kes töötas tol ajal Eesti esindajana ÜRO Toidu- ja Põllumajandusorganisatsiooni (FAO) juures. Lisaks kaasati akadeemilise vaatenurga saamiseks dokumendi ettevalmistamisse Eesti Maaülikooli teadlased. Samuti kasutati võimalusi tutvuda teiste EL-i riikide kogemustega nii piimandusvaldkonna strateegiadokumendi koostamisel kui ka valdkonna arendamisel üldisemalt.

Kõigi osapoolte ühise töö tulemusel oli dokumendi uus versioon 2011. aasta lõpuks sama hästi kui valmis. 2012. aastasse jäi veel viimaste detailide osas konsensuse leidmine. Nagu taoliste mitut osapoolt hõlmavate protsesside puhul ikka, ei kulgenud ka seekord lõpliku sõnastuse ja konsensuse leidmine täiesti valutult ega tagasilöökideta, kuid ühine huvi strateegia valmimise vastu kaalus siiski üles osapoolte erihuvid ja kõhklused-kahtlused. Nii juhtuski, et kuigi veel vahetult enne strateegia allkirjastamisürituse toimumist viidi dokumenti sisse redaktsioone, oli 30. aprilliks 2012 siiski konsensus saavutatud ja kõik kaasatud osapooled kiitsid strateegia heaks.

Järeldused ja tulemused

Kogu protsessile tagasi vaadates tuleb esmalt tähtsana asjaoluna esile tõsta seda, et strateegia koostamise algatus tuli sektorist endast ja selle väljatöötamises osalesid algusest kuni lõpuni nii tootjate kui töötajate esindajad. See tähendab,

et ühe ja sama dokumendi raames analüüsiti piimandussektorit tervikuna, nii tootmise kui ka töötlemise etapis, ja töötati välja ühised eesmärgid ning lahendused. Sellist n-ö tervikahela käsitlust, kus ühe laua taga istuksid nii

tootjate kui töötajate esindajad, ei ole Eestis varem kasutatud.

Teise aspektina tuleb esile tõsta seda, et kuna tegemist oli sektoripoolse algatusega ja sektori esindajad osalesid aktiivselt ka strateegia väljatöötamises, siis ei fikseeritud seda dokumenti tavapärase ministeeriumi dokumendina (ehk ei kinnitatud ministri käskkirjaga). Selle asemel kirjutasiid kõik osapooled võrdsete partneritena alla strateegia rakendamise koostöömemorandumile, milles võeti kohustus panustada oma parimate võimaluste kohaselt strateegia rakendamisse. Seega ei ole tegemist mitte ühepoolse, vaid mitmepoolse kokkuleppega ja strateegia

väljatöötamist võib pidada lisaks muule ka kaasamise üheks parimaks näiteks.

Tulevikku vaadates omab strateegiadokument samuti mitut kaalukat rolli. Ühelt poolt on tegemist hea sisendiga muude dokumentide, näiteks järgmise perioodi maaelu arengukava väljatöötamisel. Teisalt on strateegia töögrupist kujunenud väga hea koostööplatvorm, mida saab ka edaspidi kasutada piimandusvaldkonna küsimuste arutamiseks ja koostöö edendamiseks. Ja lõpuks on strateegia näol olemas ka üks ühine nägemus, millele tuginedes on kõigil osapooltel lihtsam edasisi plaane teha ja tulevikku kavandada.

Üleminekumeetmed põllumajandussaaduste kaubanduses seoses Euroopa Liiduga liitumisega

Ene Maadvere

1. mail 2004 sai Eestist Euroopa Liidu liikmesriik ja alles nüüd, enam kui kaheksa aasta möödudes võib rääkida, et põllumajandustoodete üleliigsete laovarude saaga on jõudmas lõpusirgele.

Arvestades Eesti liberaalset kaubandusrežiimi ning suhteliselt madalaid hindu enne Euroopa Liiduga liitumist, oli üleliigsete laovarude tekimine väga tõenäoline. Sellega kaasnevatest probleemidest teavitas Põllumajandusministeerium teisi ministeeriume esimest korda kirjalikult 2003. aasta aprillis. Eesti oli liitumislepingu heaks kiitnud ja seega aktsepteerinud põhimõtet, et põllumajandustoodete üleliigsete laovarud likvideeritakse uue liikmesriigi kulul (ühinemisakti lisa 4). Põllumajandusministeerium tegi erinevaid ettepanekuid ennetavate meetmete rakendamiseks.

Neid arutati korduvalt Vabariigi Valitsuses, kuid konkreetsete sammudeni ei jõutud.

Euroopa Komisjon võttis samal ajal vastu määrused nr 1972/2003/EÜ (10. novembril 2003) ja nr 60/2004/EÜ (14. jaanuaril 2004), mille eesmärgiks oli võrdsete konkurentsitingimuste tagamine ja turumoonutuste ohu vältimine Euroopa Liidu ühisturul pärast Euroopa Liidu laienemist. Nende määrustega sätestati uutele liikmesriikidele nn üleminekumeetmed: kohustus edastada komisjonile andmed määrustes nimetatud põllumajandustoodete laovarude suuruse kohta ning likvideerida (maksustada) käitlejate valduses olevad üleliigsete suhkru ja muude põllumajandustoodete laovarud.

Üleliigsete laovarud ja nende eest määratud tasud

Euroopa Komisjon määras Eestile 2005. aasta mais (määrusega nr 832/2005/EÜ) üleliigseks suhkru koguseks, mis oli liitumishetkel Eesti territooriumil vabas ringluses, 91 464 tonni, mil-

lest 42 731 tonni oli hinnatud üleliigseks varuks kodumajapidamistes. Eesti vaidlustas kodumajapidamiste varude üleliigseteks varudeks määramise Euroopa Kohtus, kuid kohus kaebust

ei rahuldanud. Kuivõrd ettenähtud tähtjaks (31. märtsiks 2006) ei olnud suhkru üleliigset kogust turult kõrvaldatud, tuli riigil maksta nelja aasta jooksul võrdsete osadena ühenduse eelarvesse kokku 34,264 miljonit eurot.

Muude põllumajandustoodete (v.a suhkur) ülemääraste varude suuruse kohta tegi Euroopa Komisjon otsuse alles 4. mail 2007. Selle otsuse alusel maksis Eesti ühenduse eelarvesse 6,584 miljonit eurot. Esialgu (2005. aasta juulis) oli komisjon Eestile arvestanud muude põllumajandustoodete üleliigsete laovarude tasu suuruseks 23,9 miljonit eurot, kuid Eesti esitatud argumentide ja analüüside tulemusena seda summat vähendati.

Komisjoni üleminekumeetmeid sätestavate määruste rakendamiseks esitas Põllumajandusministeerium 17. veebruaril 2004 Riigikantseleile üleliigse laovaru tasu seaduse (ÜLTS) eelnõu. Seadus võeti Riigikogus vastu 7. aprillil ja avaldati Riigi Teatajas 27. aprillil 2004. aastal. Liitumishetkeni oli jäänud vaid mõni päev ja võimalik, et nii mõnedki ettevõtjad lootsid, et seadust vastu ei võetagi. Seadusega sätestati 1. mail 2004 käitleja valduses olnud üleliigse laovaru tasu maksmise alused ja menetluse kord,

samuti ka riikliku järelevalve teostamise alused.

Vastavalt ÜLTS-ile pidid käitlejad, kelle valduses oli üle 500 kg üht liiki põllumajandustoodet või üle 5 tonni ühte liiki teravilja, deklareerima Põllumajandusministeeriumile 2004. aasta 15. maiks andmed tema valduses olnud põllumajandustoote tootmise, müümise ja laovaru kohta. Deklaratsiooni esitas ligi 300 käitlejat, kellest 86-le määras põllumajandusminister üleliigse laovaru tasu; neist omakorda 35 vaidlustas otsuse kohtus. Nende hulgas oli ettevõtjaid, kelle üleliigse laovaru suurus ei olnud märkimisväärne, kuid oli ka neid, kes soetasid suuri varusid (eriti suhkrut), pidades silmas oodatavat hinnatõusu Euroopa Liiduga liitumisel.

Põllumajandusministeeriumi poolt käitlejatele määratud üleliigsete laovarude eest oli üleliigse laovaru tasu kokku 316,6 miljonit krooni, sellest vaidlustatud koguste üleliigse laovaru tasu suurus oli 308,5 miljonit krooni. Järelevalve korras tegi Maksu- ja Tolliamet (lisaks Põllumajandusministeeriumi otsustele, mis tehti käitlejate esitatud deklaratsioonide alusel) kindlaks deklareerimata jäetud üleliigseid varusid, mille eest üleliigse laovaru tasu ligikaudne suurus ulatus 180 miljoni kroonini.

Kohtuvaidlused ja -lahendid

Kohtuvaidlused üleliigse laovaru tasu määramise otsuste üle kestsid erineva astme kohtutes seni, kuni Riigikohtu 5. oktoobri 2006 otsusega kohtuasjas nr 3-3-1-33-06 jäeti kohaldamata üleliigse laovaru tasu seaduse § 6 lõige 1. Nimelt leidis Riigikohus, et ÜLTS-is sätestatud kordaja 1,2 ei vasta Euroopa Komisjoni määruse nr 1972/2003/EÜ artikli 4 lõikes 2 toodud nõuetele ning seadus tuleb jätta kohaldamata vastuolu tõttu Euroopa õigusega. Samas leidis Riigikohus, et seadusandjal on võimalik viga tagantjärele parandada, muutes regulatsiooni paindlikumaks, ning kui see on ettevõtjale soodsam, on võimalik seda kehtestada tagasiulatuvalt. Põllumajandusminister tunnistas kehtetuks need haldusaktid, kus üleliigse laovaru määramisel oli kasutatud kordajat 1,2, ning koostas ÜLTS-i muutmise seaduse eelnõu.

16. veebruaril 2007 jõustus ÜLTS-i muudatus, mis lubas lisaks arvesse võtta ka ettevõtja tegevust kahe aasta jooksul pärast Euroopa Liiduga liitumist, muuhulgas arvestades ka müüginõu kasvu. Uuesti vaadati läbi nende

ettevõtjate deklaratsioonid, kes olid üleliigse laovaru määramise otsuse kohtus vaidlustanud ja kelle suhtes ei olnud jõustunud kohtulahendit, ning tehti uued otsused üleliigse laovaru suuruse kohta. See ei tähendanud aga kohtuvaidluste lõppu, sest endiselt leidsid kaebuste esitajad, et meetodika, mida rakendati üleliigsete laovarude määramisel, oli vale.

Saamaks selgust Eestis rakendatud ÜLTS-i vastavuse kohta Euroopa õigusega, küsis Tallinna Halduskohus kahel korral (kohtuasjad Balbiino AS ja Rakvere Lihakombinaat AS) Euroopa Kohtult eelotsust. Mõlemal juhul, nii 4. juunil 2009 kui 29. oktoobril 2009 tehtud otsustes kinnitas Euroopa Kohus, et ÜLTS-is sätestatud meetodika, sh kordaja 1,2 rakendamine ei ole vastuolus Euroopa Komisjoni määrustega. See tähendab, et Eesti riik oli Euroopa õigust õigesti rakendanud.

Üleliigse laovaru määramise kohtuasjades tõusis pärast Euroopa Kohtu 11. detsembril 2007. aastal kohtuasjas nr C-161/06 (Skoma-Lux) tehtud otsust keskseks küsimuseks see, kas

ÜLTS-is viidatud Euroopa Liidu määrused pidid 1. mail 2004 olema avaldatud eestikeelsena.

Riigikohus esitas 17. märtsil 2011 Euroopa Kohutule eelotsuse taotluse kohtuasjas nr 3-3-1-55-10 (Pimix). Euroopa Kohus tegi otsuse kohtuasjas nr C-146/11 (Pimix) 12. juulil 2012 ning lähtus selle juhtumi lahendamisel Skoma-Luxi lahendist. Euroopa Kohus leidis, et ühinemisakti artikliga 58 läheb vastuollu see, kui Eestis kohaldatakse üksikisikute suhtes määruse nr 1972/2003/EÜ sätteid, mis ei olnud seisuga 1. mai 2004 Euroopa Liidu Teatajas eesti keeles avaldatud. Teatavasti avaldati kõnealune määrus Euroopa Liidu Teatajas eesti keeles 4. märtsil 2005.

Nii sai lõppkokkuvõttes otsustavaks hoopis asjaolu, et Euroopa Liidu administratsioon ei täitnud kohustust tagada, et kogu *acquis communautaire*¹⁴ oleks ühinemise kuupäevaks liidu ametlikes keeltes Euroopa Liidu Teatajas avaldatud.

Lisaks eeltoodule tühistati Euroopa Liidu Üld-

kohtu 29. märtsi 2012. aasta otsustega komisjoni 4. mai 2007. aasta otsus nr 2007/361/EÜ, milles kehtestati uutele liikmesriikidele kohustus tasuda muude põllumajandustoodete üleliigsete varude eest määratud summa ühenduse eelarvesse. Kohus leidis, et see kohustus ei ole kooskõlas ühinemisaktiga ning komisjonil ei ole pädevust kohustada uusi liikmesriike maksma ühenduse eelarvesse selles otsuses käsitletud rahasummasid.

Üleliigsete laovarudega seonduvat arutati 2012. aasta augustis kahel korral valitsuskabinetis ning, arvestades Euroopa Kohtu ja Üldkohtu poolt tehtud otsuseid, leiti, et kohtuvaidlused tuleb lõpetada, haldusaktid kehtetuks tunnistada ning makstud tasud ettevõtjatele tagastada. Siseriiklikud kohtuvaidlused on seega lõppenud, käitlejate poolt tasutud summad (kokku 1,823 mln eurot) koos intressidega on peaaegu kõigile ettevõtjatele Maksu- ja Tolliameti poolt tagastatud.

Mis saab edasi?

Riigi makstud suhkru üleliigse laovaru tasu tagastamise osas jätkuvad konsultatsioonid Euroopa Komisjoniga. Komisjon täitis Euroopa Liidu Üldkohtu 29. märtsi 2012. aasta otsuse ning tagastas 2012. aasta lõpus 2004. aasta 1. mail liitunud liikmesriikidele muude põllumajandustoodete (v.a suhkur) ülemääraste laovarude eest makstud summad.

Samas on teada, et ka komisjoni määrus nr 60/2004/EÜ (nn suhkrumäärus) ei olnud

1. mail 2004. aastal Euroopa Liidu Teatajas eesti keeles avaldatud ning seda ei saanud üksikisikute suhtes rakendada. Seega jäid ka selle määruse eesmärgid saavutamata ning sarnaselt muude põllumajandustoodetega kehtestati uutele liikmesriikidele lihtsalt kohustus tasuda ülemääraste varude eest summa ühenduse eelarvesse; see aga, nagu leidis Euroopa Liidu Üldkohus, ei ole kooskõlas ühinemisaktiga. Seetõttu tuleks komisjonil tagastada ka üleliigse suhkruvaru eest makstud tasu.

Oleme saavutanud õiguse maksta 2013. aastal üleminekutoetust

Mai Talvik

Olulist osa meie põllumajandustoetustest rahastatakse Euroopa Liidu eelarvest, kuna vastavalt liitumislepingule rakendatakse Eestis ühist

põllumajanduspoliitikat (ÜPP). Liitumislepingu ja ühise põllumajanduspoliitika alusmääruste põhjal oli võimalik kuni 2012. aastani maksta

¹⁴ Euroopa Liidu õigustik

ühtsele pindalatoetusele lisaks ka täiendavaid otsetoetusi. Tingimused olid sarnased kõigile 2004. aastal koos Eestiga liitunud riikidele, samuti ka hiljem liitunud Bulgaariale ja Rumeeniale. 2004. aastal liitunud riikide õigused täiendavate otsetoetuste maksmiseks lõppesid 2012. aastaga, kuid Rumeenia ja Bulgaaria jaoks kestavad need kuni 2015. aasta lõpuni. Seega on täiendavate otsetoetuste nimetus ja iseloom otseselt seotud uute liituvate riikide ja nende liitumislepingutega.

Aastate 2013–2020 ÜPP reformiks ette valmistatud määruste paketi oli seitse määrust, sealhulgas määrus otsetoetuste rahastamiseks 2013. aastal. Selle määruse esialgne arutelu 2011. aasta lõpus Euroopa Nõukogu põllumajanduse horisontaalsete küsimuste töögrupis oli küllalt lühiajaline ja üldsõnaline. Juba siis tõstatasid 2004. aastal liitunud riigid küsimuse täiendavate otsetoetuste maksmise võimaluse pikendamisest 2013. aastaks. Euroopa Komisjon aga leidis, viidates liitumislepingule, et küsimus ei kuulu arutelule antud töögrupis, kuna on poliitiline, mitte eelarvetehniline. Siiski pidasid nii Poola kui Taani eesistujad vajalikuks ühtset pindalatoetust rakendavate riikide seisukohad protokollidesse märkida. Mais 2012 jõudis määrus põllumajanduse erikomiteesse, nõukogusse ja kolmepoolsete kõnelusteni Euroopa Parlamendiga. Euroopa Parlamendi ettepanek uutest liikmesriikides riigieelarvest lisatoetuse maksmise kohta 2013. aastal jäi arutelu objektiks ja sai meie jaoks positiivse lõpplahenduse.

Nii võetigi südasuvel vastu Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määrus (EL) nr 671/2012, 11. juuli 2012, millega muudetakse nõukogu määrust (EÜ) nr 73/2009 seoses põllumajandustootjatele 2013. aastal makstavate otsetoetuste kohaldamisega. Määruse põhjenduspunktides on toodud järgmine selgitus:

„Uutel liikmesriikidel võimaldati maksta täiendavaid riiklikke otsetoetusi tulenevalt otsetoetuste järkjärgulisest kohaldamisest nendes liikmesriikides. Seda võimalust ei ole enam 2013. aastal, mil uutest liikmesriikides lõpeb otsetoetuste järkjärgulise kasutuselevõtmise ajakava. Ühtse pindalatoetuse kava kohaldavates uutest liikmesriikides on täiendavatel riiklikel otsetoetustel olnud oluline osa konkreetsetes sektorites põllumajandustootjate sissetuleku toetamisel. Eeltoodust lähtuvalt ning selleks, et vältida

toetuse järsku ja märkimisväärset kahanemist 2013. aastal sektorites, kus maksti 2012. aastani täiendavaid riiklikke otsetoetusi, on asjakohane näha nende liikmesriikide puhul ette võimalus maksta põllumajandustootjatele 2013. aastal riiklikku üleminekutoetust, kui komisjon selleks loa annab. Selleks et tagada 2013. aastal põllumajandustootjatele jätkuvalt sama toetuste tase, peaks riiklikku üleminekutoetust olema õigus saada üksnes neis sektorites, kus maksti 2012. aastal täiendavaid riiklikke otsetoetusi, ning kui antakse üleminekutoetust, tuleks seda anda samadel tingimustel, mida kohaldati nimetatud toetuste suhtes 2012. aastal.“

Nagu nimetuski ütleb, on 2013. aastaks kehtestatud üleminekutoetus ette nähtud maksmiseks üleminekul ühest toetussüsteemist teise ning seda ei maksta ühegi muu toetuse vähendamise arvel ega asendamiseks, vaid neile lisaks. See on erandlik kokkulepe, mis on saavutatud uute liikmesriikide ühise surve tulemusena, ning erandlik toetus, mida rahastatakse Eesti riigieelarve vahenditest.

Toetussummade maksimaalsed tasemed endiste täiendavate otsetoetuste, nüüdsete üleminekutoetuste liikide lõikes on 2013. aastaks Euroopa Komisjoniga eelnevalt mitteformaalselt kokku lepitud. Siiski peab arvestama, et väljamaksetel kohandub individuaalsetele toetussummadele ümbersuunamine samamoodi nagu 2012. aastalgi. Igal juhul tagab see 2013. aastaks põllumajandustootjatele eelneva aastaga sarnase toetustaseme.

Otsetoetused EL-i eelarvevahenditest 2013. aastaks:

ühtne pindalatoetus	99 912,6 mln eurot
piima eritoetus	1 253,4 mln eurot

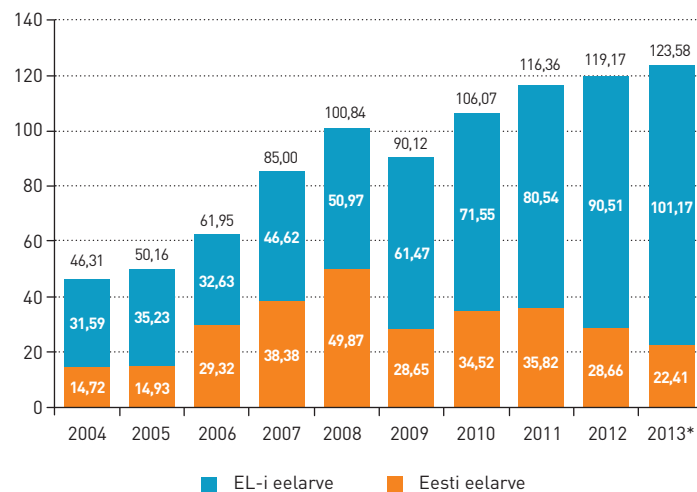
Üleminekutoetused Eesti riigieelarvest (maksimaaltasemed):

ammlehma kasvatamise toetus	2,124 mln eurot
ute kasvatamise toetus	0,672 mln eurot
põllumajanduskultuuri toetus	9,263 mln eurot
heinaseemne toetus	0,025 mln eurot
veise toetus	5,446 mln eurot
piima toetus	13,063 mln eurot
ute toetus	0,072 mln eurot

Kuna ülalnimetatud Euroopa Parlamendi ja Euroopa Liidu Nõukogu määrus võeti vastu südasuvel (avaldati 31. juulil 2012), vajab see kiiret ülekandmist Eesti õigusruumi ehk Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seadusesse ja vastavatesse põllumajandusministri määrustesse. Aastavahetuseks jõudis seadus

läbi Vabariigi Valitsuse Riigikogu kantseleini ja Riigikogu 2013. aasta esimese töönädala esimesel istungil pandi paika ajakava, et tagada õigusaktide jõustamine loomakasvatuse toetuste taotluste vastuvõtu ajaks, mis on kavandatud märtsi algusesse. Riigikogu suures saalis toimus seaduseelnõu esimene lugemine 23. jaanuaril 2013.

Otsetoetused ja täiendavad otsetoetused aastatel 2004–2013, mln eurot

2004–2012 – väljamakstud summad, 2013* – eelarves planeeritud

Seire ja hindamine kui võimalus saada tagasisidet poliitika eesmärkide täitmise kohta

Sirli Kalbus

Iga poliitika, sealhulgas ka Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika (ÜPP) eesmärgiks on midagi saavutada. Seega enne poliitika rakendamist seatakse sihid, kuhu ja mis ajaks soovitakse jõuda, kasutades kindlal hulgal sisendeid (eelkõige raha, kuid ka erinevaid halduslikke vahendeid, nt inimesed, organisatsioonid jms).

Kuna poliitika elluviimiseks kasutatakse avalikku raha, siis on kõigil maksumaksjatel õigustatud küsimused: mida on selle rahaga tehtud, mida saavutatud? Kui kaugel ollakse seatud eesmärgist? Vastused peituvad eelkõige seires ehk tulemuste pidevas jälgimises ja hindamises. Selle kirjutise eesmärk ongi anda lühiülevaade sellest,

milline on Eesti maaelu arengukava 2007–2013 (MAK) tulemuste ning mõjude hindamiseks loodud seire- ja hindamissüsteem.

Nõuded seirele ja hindamisele tulenevad paljuski Euroopa Liidu õigusaktidest ja muudest juhisdokumentidest ning on liikmesriikidele kohustuslikud. Seda eelkõige põhjusel, et iga liikmesriigi poolt rakendatavad meetmed peavad kaasa aitama ÜPP eesmärkide ja laiemalt EL-i üldeesmärkide saavutamisele. Samas on kõik 27 liikmesriiki siiski erinevad ja seega on paljuski erinevad ka liikmesriikides rakendatavad süsteemid, sõltudes suurel määral riigi poolt valitud meetmetest, riigi rahalisest ja organisatoorsest võimekusest hindamiste läbiviimisel ning soovist hindamistulemusi ka tegelikkuses arvesse võtta. Eemärgid on küll kõigil liikmesriikidel teatud osas ühised, kuid tee nendeni võib kindlasti olla erinev. Lisaks on igal riigil seatud ka oma siseriiklikud eesmärgid.

Seire põhimõte on kõigis liikmesriikides sarnane ehk seda teostatakse nii telgede, meetmete kui

ka projektide tasandil. Seejuures kasutatakse seires erinevaid indikaatoreid, milleks on baasnäitajad (nt majandusareng, töötuse määr, tööjõu tootlikkus põllumajanduses), sisendnäitajad (nt informatsioon eelarve ja eraldatud vahendite kohta), väljundnäitajad (nt korraldatud koolituste arv, investeeringutoetust saavate talude arv, investeeringute kogumaht) ja osaliselt ka tulemusnäitajad (nt koolitusel edukalt osalenute arv, loodud töökohtade arv). Enamik näitajaid on EL-i tasandil kokku lepitud ja liikmesriikidele kohustuslikud, kuid liikmesriikidel on võimalus lisada juurde ka oma siseriiklikke näitajaid.

Üksnes seire ei võimalda kindlasti hinnata poliitika rakendamise pikemaajalisi tulemusi ja mõjusid ning seetõttu on kõigil liikmesriikidel kohustus läbi viia erinevaid hindamisi: püsi-, eel-, vahe- ja järelhindamist. Püsihindamine ehk jooksev hindamine on pidev MAK-i rakendamise tulemuste ja mõjude jälgimine, mille tulemusena soovitakse uurida arengukava täitmist seoses selle eesmärkide saavutamise. Püsihindamiseks viiakse läbi erinevaid valdkonna analüüse

MAK 2007–2013 püsihindajate – Eesti Maaülikooli ja Põllumajandusuuringute Keskuse – ning PRIA ja Põllumajandusministeeriumi koostöös korraldatud hindamisalasel kohtumisel 19.–20. juunil 2012 osalesid ka hindamiseksperdid Rootsist, Taanist ja Lätist. Põllumajandusministeeriumi esindajatest on pildil Eveli Naaris (vasakult esimene) ja Sirli Kalbus (paremalt neljas).

ja uuringuid. Püsihindamine on paindlik tööriist, mis aitab kiirelt reageerida muutuvatele oludele ja hinnata just neid küsimusi, mis antud ajahetkel on olulised (nt majanduslangusest tingitud mõjud, meetme hindamiskriteeriumide mõjud jms).

Püsihindamist teostavad MAK-i raames kaks erinevat püsihindajat:

- Eesti Maaülikooli majandus- ja sotsiaalinstiituut MAK-i 1., 3. ja 4. telje raames aastatel 2009–2016;
- Põllumajandusuuringute Keskus MAK-i 2. telje raames aastatel 2007–2016.

Lisaks püsihindamisele on kohustuslik läbi viia ka MAK-i vahehindamine ja järelhindamine, mille teostajad tuleb hindamistulemuste objektiivsuse ja sõltumatuse tagamiseks leida avaliku hankega. Oma tegevuses toetuvad hindajad püsihindajate poolt juba tehtud tööle (järelhindaja ka vahehindaja tehtud tööle) ning hindavad omalt poolt nii MAK-i rakendumist kui ka püsihindamise käigus tehtud hindamistegevusi. Kui vahehindamise eesmärgiks on ettepanekute tegemine MAK-i ja selle rakendamise kvaliteedi parandamiseks, siis järelhindaja hindab täiendavalt MAK-i mõju, vahendite kasutamist, maaelu arengu toetuste tõhusust ja tulemuslikkust ning teeb järeldused maaelu arengu poliitika rakendamise kohta, sealhulgas panuse kohta ÜPP rakendamisse.

MAK-i seire- ja hindamisprotsessides osalevad Põllumajandusministeerium, Põllumajanduse Registrate ja Informatsiooni Amet (PRIA), püsihindajad (Eesti Maaülikool ja Põllumajandusuuringute Keskus), Sihtasutus Erametsakeskus, Maamajanduse Infokeskus (MMIK), Põllumajandusamet, eel-, vahe- ja järelhindaja.

Ajakavaliselt on seire- ja hindamissüsteem üles ehitatud nii, et PRIA, MMIK, Sihtasutus Erametsakeskus ja Põllumajandusamet esitavad igal aastal 15. märtsiks Põllumajandusministeeriumile vajalikud seireandmed ning 1. aprilliks esitavad püsihindajad enda

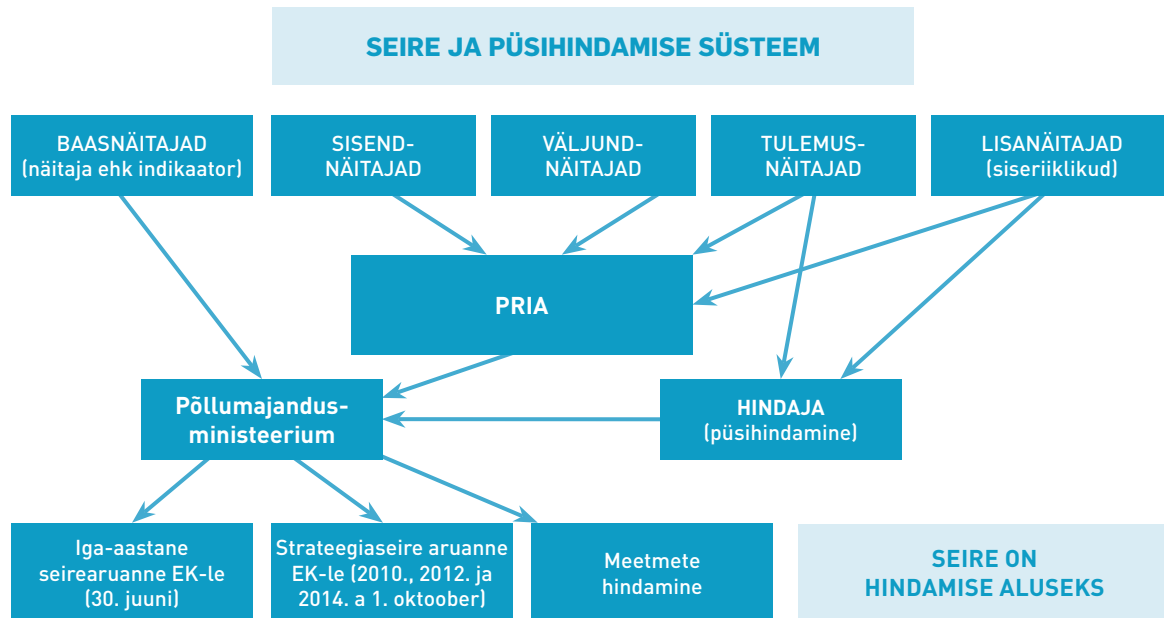
hindamisaruanded. Kõigi esitatud aruannete põhjal koostab Põllumajandusministeerium ühtse ja tervikliku seirearuande, mis kajastab eelkõige eelmisel kalendriaastal saavutatut, kuid annab ka kumulatiivse ülevaate MAK-i senisest rakendamisest. Põllumajandusministeeriumil on kohustus esitada igal aastal 30. juuniks MAK-i eelmise aasta seirearuanne (pärast MAK 2007–2013 seirekomisjoni heakskiidu saamist) Euroopa Komisjonile, kes annab aruandele ka oma heakskiidu. Esimene seirearuanne esitati 2008. aastal ja viimane esitatakse 2016. aastal.

Lisaks iga-aastastele seirearuannetele esitab Põllumajandusministeerium Euroopa Komisjonile kolmel korral perioodi vältel (aastatel 2010, 2012 ja 2014) maaelu arengu strateegia seirearuande, mis kirjeldab MAK-i saavutusi seoses Eesti maaelu arengu strateegias toodud näitajatega ning püsihindamise tulemusi.

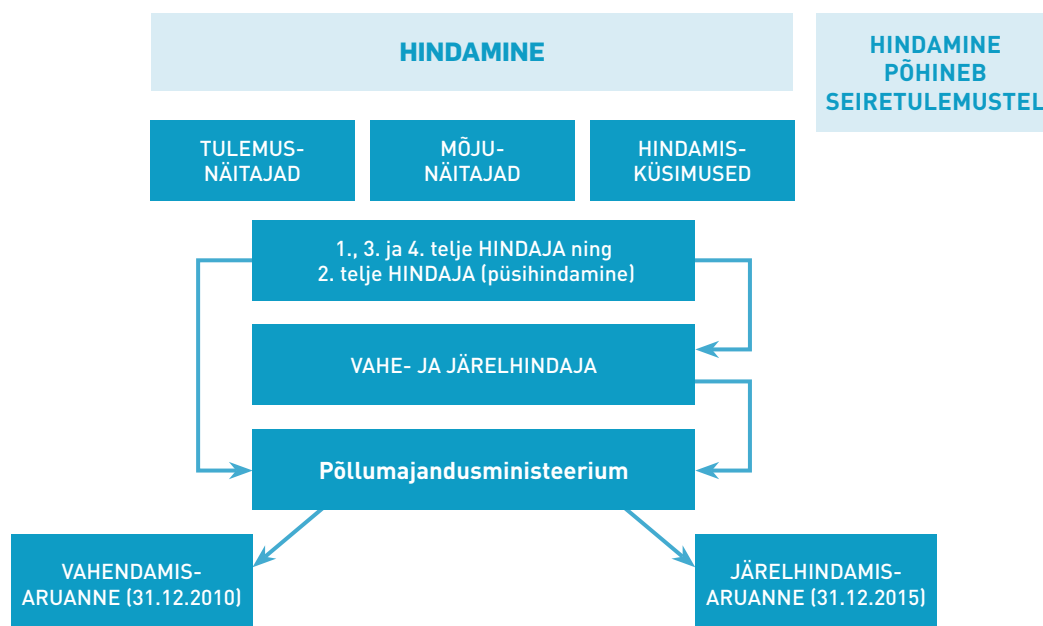
MAK-i seire- ja hindamissüsteemi peamised nõuded on kõigis EL-i liikmesriikides samad ja seega omab olulist tähtsust ka riikidevaheline koostöö ning konsulteerimine. Mitmed näitajad on oma olemuselt küllaltki keerulised ja kompleksed, seega on mõistlik teha koostööd teiste riikidega, et leida häid ning nutikaid lahendusi seire ja hindamise korraldamiseks. Seni on Eesti teinud tihedat koostööd Läti, Rootsi ja Taaniga, kellega vastavalt vajadusele korraldatakse väikesemas ringis kohtumisi ja arutatakse sügavuti hetkel küsimuseks olevaid teemasid. Samuti toimub laiem liikmesriikide vaheline koostöö seire ja hindamise osas läbi Euroopa maaelu arengu hindamistõrgete võrgustiku.

Seire- ja hindamissüsteem on oluline tööriist, mille edukas kasutamine annab meile tagasisidet poliitika tulemuste ja mõjude kohta ning võimaldab kiirelt reageerida ja poliitikat soovitud suunas juhtida (nt muuta toetuse taotlemise tingimusi vms). Seire ja hindamine näitavad, kas avalikku raha kasutatakse eesmärgipäraselt, seega peaksid nad olema iga poliitika rakendamise osaks.

MAK-i seire ja püsihindamise süsteemi ülesehitus Eestis

MAK-i hindamissüsteemi ülesehitus Eestis

Maapiirkonna ettevõtjate olukord, arengutrendid ja toetusvajadus

Kai Kalmann

2012. aastal korraldas Eesti Maaülikooli majandus- ja sotsiaalinstituut Põllumajandusministeeriumi tellimisel uuringu „Maapiirkonna ettevõtjate olukord, arengutrendid ning toetusvajadus”. Uuringu eesmärk oli välja selgitada Eesti maapiirkonna ettevõtluse vajadused. Uuringut finantseeriti Eesti maaelu arengukava 2007–2013 vahenditest.

Uuringu raames kaardistati maapiirkonnas tegutsevad ettevõtjad, nende olukord, ettevõtluse areng aastatel 2001–2011 ja võimalikud arengusuunad järgnevatks seitsmeks aastaks (2012–2018), samuti ettevõtete arenguks vajalike ressursside olemasolu ja vajadus. Uurimisobjektiks olid Eesti kõigi 15 maakonna maapiirkondade põllumajanduslike ja mittepõllumajanduslike tegevusalade ettevõtjad ning kohalikud omavalitsused. Uuringu käigus analüüsiti Statistikaameti ning Maksu- ja Tolliameti andmeid, viidi läbi viis intervjuud fookusgruppides, maa-

ettevõtete ankeetküsitlus (1825 vastajaga) ning süvaintervjuud kohalike omavalitsuste juhtidega (31 intervjuud).

Tegemist on olulise uuringuga, mille ühe tulemusena valmis ainulaadne aegrida maapiirkonna ettevõtjate ja nende majandusnäitajate kohta. Need andmed ei ole andmebaasidest üldpärinutega kättesaadavad, mistõttu ei ole maapiirkonna ettevõtlust varem sellisel kujul eraldi uuritud ega analüüsitud. Maapiirkonna ettevõtluse olukorra seire ja analüüs on aga Eesti maaelu arengukava rakendamisel, hindamisel ja koordineerimisel ning edasiste tegevuste planeerimisel oluliseks sisendiks, aga mitte ainult – uuringu aruandes toodud ettepanekud ja järeldused on vajalikud ka teistele ministeeriumidele, kuna annavad suuniseid, kuidas toetada Eesti ääremaade arengut tervikuna läbi ettevõtlus-, sotsiaal-, põllumajandus- ja muude poliitikate.

Olulisemad trendid maaettevõtluses

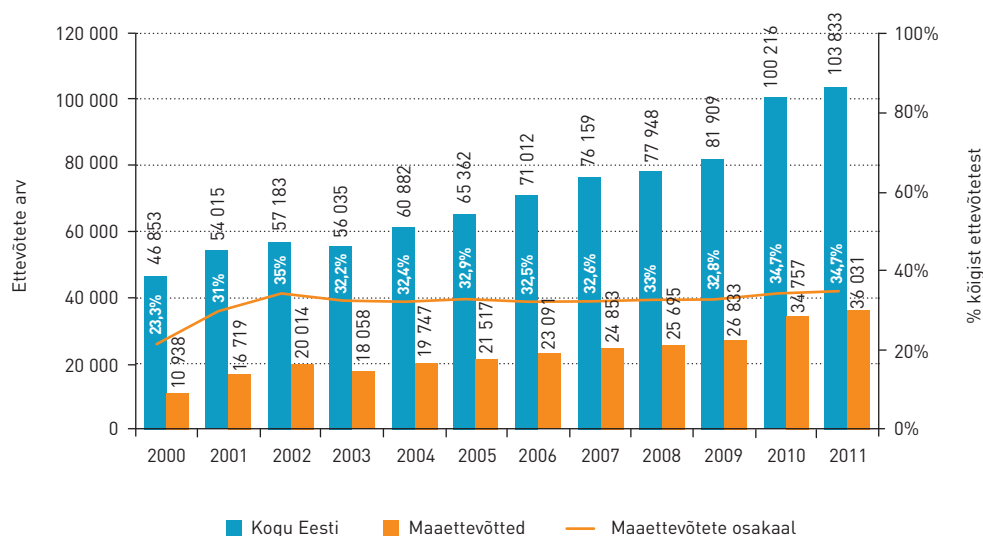
Maapiirkonna ettevõtluskeskkond on mitmekesine ja omanäoline, kuid üsnagi tundlik majanduses ja muudes sfäärides toimuvate muudatuste suhtes. Uuringu kohaselt oli maapiirkonnas 2011. aastal registreeritud 36 031 majanduslikult aktiivset ettevõtet, mis moodustasid 34,7% kogu Eesti ettevõtetest. Majanduslikult aktiivsete ettevõtete arv on viimasel kümnel aastal järjekindlalt tõusnud nii Eestis tervikuna kui ka maapiirkondades.

70% kõigist maaettevõtetest moodustasid ettevõtted viielt tegevusalalt: põllumajandus, metsamajandus ja kalapüük (31,3%); hulgi- ja jae-kaubandus (13,3%); ehitus (9,1%); kutse-, teadus- ja tehnikaalane tegevus (9%); töötlev tööstus

(8,1%). Viimase kümnendi olulise arenguna võib välja tuua, et tertsiaarsektori ettevõtete osakaal maaettevõtete hulgas ületas kümnendi keskel esimest korda primaarsektori oma. 2011. aastal oli tertsiaarsektori ettevõtete osakaal tõusnud 50,6%-ni, primaarsektori oma vähenenud 31,3%-ni; sekundaarsektori ettevõtete osakaal oli 18,1%. Seega praegu tähendab ettevõtlus maapiirkonnas juba eelkõige teenindusega tegelevaid ettevõtteid.

Nagu Eesti ettevõtted tervikuna, nii on ka maapiirkonnas tegutsevad ettevõtted koondunud Põhja-Eestisse, eelkõige Tallinna ümbrusesse – kõigist maaettevõtetest 25,6% (äriühingutest 35,9%, FIE-dest 11,5%) oli 2011. aastal regist-

Statistilise profiili kuuluvate ettevõtete arv ja maaettevõtete osakaal aastatel 2000–2011

reeritud Harjumaale. Jätkuvalt on ka üldine ettevõtlusaktiivsus maapiirkonnas madalam: 2011. aastal oli maapiirkondade ettevõtlusaktiivsus 69,2 ettevõtet 1000 elaniku kohta, kogu Eestis aga 78,6 ettevõtet. Äriühinguid oli maapiirkonnas keskmiselt 40,1 äriühingut 1000 elaniku kohta (kogu Eestis 56,3). Seejuures iseloomustab maapiirkondi just FIE-de suurem osakaal: 2011. aastal oli maapiirkonnas 29,1 ja kogu Eestis 22,3 FIE-t 1000 elaniku kohta.

Nagu kõiki Eesti ettevõtteid, mõjutas 2008. aasta lõpus alanud majanduskriis oluliselt ka maapiir-

konna äriühinguid. Kui 2005. aastal oli keskmine hõivatud isikute arv maapiirkonna ühe äriühingu kohta 9,6, siis 2010. aastal oli see näitaja 5,6. Toiduaine-, joogi- ja söödatööstus on ainus tegevusala, kus keskmine hõivatute arv ettevõtte kohta pole viimastel aastatel oluliselt vähenenud. Toiduainetööstuse majandusnäitajaid mõjutaski majanduskriis kõige vähem, samuti hindasid toiduainetööstused teistest oluliselt paremaks oma toodetele antavat lisandväärtust, turustuskanaleid, tootmis- ja teenindusmahu piisavust, toodangu ja teenuste täiendavaid müügi- võimalusi ning tootmise laiendamise võimalusi.

Toetuste roll ja toetusvajadus

Perioodil 2004–2011 taotleti uuringu kohaselt toetusi enamjaolt investeeringuteks masinate ja seadmetesse ning ehitistesse ja rajatistesse. Peamisteks taotlejateks olid primaarsektori ettevõtted, toiduainetööstus ja turismiga seotud ettevõtted. Põhiliseks allikaks, millest plaanitakse järgneval seitsmel aastal tehtavaid investeeringuid finantseerida, on omakapital. Ettevõtted plaanivad omakapitali kasutada peamiselt töötajate töötingimuste parandamiseks, e-äri arendamiseks, töötajate koolitamiseks ja väljaõppeks ning infotehnoloogiliste rakenduste kasutusele võtmiseks.

Toetuste rolli nähti kõige suuremana infrastruktuuri investeeringute tegemisel (teede, vee- ja kanalisatsioonisüsteemide jms rajamisel), kuid

need on olulised ka keskkonnanõuete täitmiseks tehtavate investeeringute, ehitiste ja rajatiste, seadmete ja masinate puhul. Laenu ja liisingut kavatakse kõige enam kasutada seadmete ja masinate, ehitiste ja rajatiste ning tootmise automatiseerimise investeeringute finantseerimiseks.

Ühiskonna üldise arengu küsimustes andsid ettevõtjad kõige positiivsema hinnangu infoühiskonna kiirele arengule (internet, Skype, e-riik jms), majanduskasvule aastatel 2004–2008 ning Euroopa Liiduga liitumisele. Liitumisega kaasnenud toetusvõimaluste suurenemine on olnud üks Eesti põllu- ja maamajanduse olukorda kõige olulisemalt mõjutanud sündmusi viimasel kümnendil. Negatiivsena nähti teenuste koondumist suurematesse keskustesse, majanduskriisi

aastatel 2009–2010, töökohtade vähenemist primaarsektoris, jaekaubanduse koondumist suuremate kaubanduskettide kätte jms.

Uuringu tulemusi kasutatakse Eesti maaelu arengukava investeringumeetmete rakendamisel, hindamisel ja koordineerimisel, neid kasutatakse ka sisendina uue programmiperioodi 2014–2020 Eesti maaelu arengukava koosta-

misel ning maapiirkonna ettevõtluse arendamiseks vajalike toetusmeetmete kavandamisel. Analüüsi tulemused on Põllumajandusministeeriumile abiks ka maapiirkonna ettevõtlust käsitlevate artiklite, ülevaadete ja ettekannete koostamisel ning vajalike uute uuringute kavandamisel ja maaettevõtlusega seotud tegevuste planeerimisel.

Külade uuendamine ja arendamine

Sille Rähn

Hõreasustus on iseloomulik kogu Eestile. Meie 4433 külas elab vaid 20% Eesti rahvastikust. Maapiirkond alalise elukeskkonnana on väheatraktiivne ning madala asustustiheduse tõttu ei tasu teenused end maapiirkonnas majanduslikult ära. Pooled maale elama jäänutest on töökoha leidnud mujal. Seetõttu nõrgeneb ka elanike side oma kodukohaga. Nende probleemide lahendamiseks oleme rakendanud erinevate maaelu programmide raames külade arengut toetavaid meetmeid.

Külaarengu toetamine sai alguse 2003. aastal, kui avati esimene taotlusvoor programmi SAPARD raames – meede 6 „Külade taastamise ja arendamise investeringutoetus“. Külade taastamise ja arendamise toetamine jätkus Eesti riikliku arengukava 2004–2006 raames (meede 3.5). Taotlusi võeti vastu kolmel korral. Maaelu arengukava 2007–2013 (MAK 2007–2013) raames toetati külade arengut läbi meetme 3.2 „Külade uuendamine ja arendamine“.

MAK 2007–2013 külade uuendamise ja arendamise meetme (meede 3.2) üldeesmärgiks on parandada maapiirkonna elukeskkonna atraktiivsust ja elukvaliteeti läbi kohaliku aktiivsuse suurendamise, lairiba internetiühenduse kättesaadavuse tõstmise ja mittetulundussektori arendamise. Meede aitab kaasa maapiirkonna

sotsiaalse ja majandusliku mahajäämuse ning rahvaarvu vähenemise pidurdamisele. Meetmest võivad toetust taotleda mittetulundusühingud, sihtasutused ning väikese ja keskmise suurusega ettevõtjad, kes tegutsevad maapiirkonnas.

Meetme raames sai toetust küsida selleks, et ehitada, rekonstrueerida ja sisustada avalikuks kasutamiseks mõeldud ehitisi ja rajatisi, mis on seotud külaelanike ühise tegevuse ja külakultuuri arendamise ning looduslike ja ajalooliste väärtuste säilitamisega. Lisaks sai toetust küsida infopunktide ehitamiseks ja sisustamiseks ning 2011. aastal avanes võimalus parandada internetiühendust läbi kaasaegsete võrguühenduste loomise (lairiba internetiühendus).

Külade uuendamise ja arendamise meetmel on olnud aastatel 2007–2011 neli taotlusvoor (2012. aastal taotlusvoor ei avatud), kuhu esitati kokku 2264 taotlust, millest kiideti heaks 791 erineva taotleja poolt esitatud 1245 taotlust. Külade uuendamise ja arendamise meetme taotlejatele määrati toetust summas 54,47 miljonit eurot, millest on välja makstud 46,62 miljonit eurot. Perioodi keskel lisandunud alameetme 3.2.2 „Eesti lairiba internetivõrgu katvuse tõstmine“ raames esitati 17 taotlust toetuse kogusummas 6 366 415 eurot. Nimetatud alameetme toetuse abil plaanitakse rajada 786 km lairiba

MAK 2007–2013 meetme „Külade uuendamine ja arendamine“ edulugudele pühendatud näitus „Mõeldud, tehtud“ Põllumajandusministeeriumi saalis novembris 2012.

internetiühendust üheksasse maakonda. Prognoosi kohaselt pakutakse kiire internetiühenduse võimalusi ligi 41 tuhandele maapiirkonna elanikule. Aktiivsemad taotluste esitajad ja ka toetuse saajad olid mittetulunduslikud ühendused. Kõige suurem osa toetusest on läinud avalike kooskäämiskohtade (seltsi- ja külamajade) ja muude sarnaste hoonete ehitamiseks ning lairibavõrgu rajamiseks.

Arvestades elanike arvu, määrati külade arendamise toetust maakondade lõikes kõige rohkem Hiiumaal ja Läänemaal – vastavalt 250 ja 220 eurot elaniku kohta (toetuse saajaid oli vastavalt 26 ja 42). Kõige vähem määrati toetust elanike arvu kohta Harjumaal ja Tartumaal.

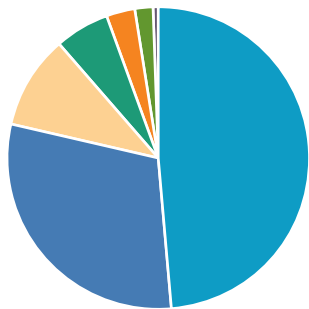
Kokkuvõtteks võib öelda, et külade uuendamise ja arendamise meede on edukalt rakendunud. Tänu meetmele on maapiirkondadesse üle Eesti rajatud hulgaliselt seltsi- ja külamaju ning erinevaid vabaõhurajatisi, seda peamiselt mittetulundussektori poolt. Samuti on meede aidanud kaasa interneti kättesaadavuse parandamisele madalama asustustihedusega piirkondades. Loo-

dud objektide tõhusamaks kasutamiseks ning nende jätkusuutlikkuse tagamiseks on oluline nende sisustamine täiendavate ja lisanduvate kogukonnateenustega.

Kuivõrd Leader-lähenedamine arvestab paremini kohalike eripärade ja piirkonna vajadustega, siis on edaspidi plaanis külade arendamisse panustada just läbi kohalikul algatusel põhineva lähenedamise.

2012. aastal külade uuendamise ja arendamise meetme taotluste vastuvõttu ei toimunud, kuna meetme eelarve vahendid on selleks programmiperioodiks jaotatud. 2012. aastal oli kohaliku algatuse ja elukeskkonna büroo hõivatud uuringu „Avalikuks kasutamiseks mõeldud objektide mõju kogukonnale ning investeeringute vajadus sotsiaalse ja tehnilise infrastruktuuri parandamiseks maapiirkondades“ korraldamisega. Uuringu käigus kaardistati andmebaaside põhjal 931 avalikuks kasutuseks mõeldud küla-, seltsi- ja kultuurimaja ning küsitleti ligi 400 avalike objektide, kohalike omavalitsuste ja Leader-tegevusgruppide esindajat. Küsitletute

Külade uuendamise ja arendamise meetme toetussumma jagunemine tegevuste lõikes aastatel 2007–2011, mln eurot

- 49% Seltsimaja ehitamine 26,5
- 30% Mänguväljaku, külaplatsi vms rajamine 16,3
- 10% Investeeringuobjekti ehitamine (lairiba internet) 5,35
- 6% Rahvariided, sporditarvikud, sisustus vms soetus 3,32
- 3% Ettevalmistavad tööd, omanikujärelevalve vms 1,66
- 2% Multifunktsionaalse teeninduskeskuse ehitamine 0,95
- 0,4% Muud tegevused 0,39

hinnangul on eriti suur roll küla-, seltsi- ja kultuurimajade olukorra parandamisel olnud just nn külameetmel.

Samuti oleme aktiivselt suhelnud erinevate mittetulundusühingutega ja sõlminud lepingud nendega, kellele riigieelarve seadusega eraldati

2012. aastal toetust külade arendamiseks ning külaliikumise edendamiseks. Nende seas on üheks olulisemaks Põllumajandusministeeriumi sotsiaalseks partneriks MTÜ Eesti Külaliikumine Kodukant, kes on üks suuremaid ning aktiivsemaid maa- ja külaelu edendamisele pühendunud organisatsioone Eestis.

Kalamajandus

Kalanduse tegevusvaldkond hõlmab Põllumajandusministeeriumi valitsemisalas kala- ja vesiviljelussaaduste tootmise, töötlemise ja turustamise koordineerimist, kutselise kalapüügi korraldamist ning Euroopa Liidu ühise kalanduspoliitika rakendamist, sh Eesti kalanduse strateegia ja riigiabi vastavate meetmete väljatöötamist ja rakendamist.

Töötame selle nimel, et meil oleks kõrge elukvaliteediga jätkusuutlik kalurkond.

Kutseliste kalurite muredega arvestatakse

Gunnar Lambing

Põllumajandusministeeriumile oli 2012. aasta kutselise kalapüügi korraldamisega seonduvalt töörohke. Surve kalaressursside tõuseb ning sellega seoses kerkivad esile ka lahendamist

vajavad probleemid. Kalurite soove arvestavate lahenduste leidmiseks on tihendatud sidet kutselise kalapüügi sektoriga. Kalurite murede ja soovidega arvestatakse üha enam.

Püügivõimalused kehtestatakse huvigruppe kaasates

Kvoodialuse räime püügivõimaluste jaotamine rannakalurite vahel toimus kalurite soovi koha-

selt piirkondlike püügivõimaluste kehtestamise kaudu. See tähendas Põllumajandusministeer-

riumile täiendavat administratiivset koormust püügitegevuse jälgimisel ning püügi peatamiseks ja taasavamiseks vajalike õigusaktide menetlemisel, samuti kalurite teavitamisel.

Vaatamata Pärnu maakonna rannapüüdjatele lubatud räimesaagi ületamisele tekkis 2012. aastal üle mitme aasta võimalus avada räime sügispüük Kihnu ja Manilaiu saarte püsielanikele. See sai võimalikuks tänu eelneval, 2011. aastal kasutamata jäänud Eesti räimekvoodi ülekandmisele 2012. aastasse.

Kalapüüdjate soovidele vastu tulles toimusid aasta teisel poolel koosolekud kalurkonna esindajatega ning nende põhjal muudeti oluliselt räimepüügivõimaluste jagamist erinevate veealade, kalapüügisektori huvigruppide ning rannapiirkondade vahel 2013. aastaks ja sellele järgnevateks aastateks. Lisaks määrati kindlaks püügivõimaluste jaotamise proportsioonid traalpüüdjate ja rannapüüdjate vahel eraldi Liivi lahe osas ja Läänemere avaosas. Liivi lahel jäi rannapüüdjatele kasutada 46% ja traalpüüdjatele 54% Eestile kehtestatud püügivõimalustest ning Läänemere avaosas vastavalt 15% ja 85% Eestile kehtestatud räimepüügivõimalustest.

Kuna 2012. aasta väga lühikesel püügiperioodil jäi Kihnu ja Manilaiu saarte kaluritel räimesaak olulisel osal saamata, sest Pärnu rannakalurid jõudsid lühikese ajaga räimepüügivõimalused ammendada, siis otsustati kehtestada Kihnu ja Manilaiu kaluritele nende soovil eraldi minimaalne lubatud saak.

Põllumajandusministeeriumi oluliseks ülesandeks on kujunenud ka Peipsi järve, Lämmijärve ja Pihkva järve kalapüügil kehtestatud lubatud

saakidest kinnipidamise jälgimine. Püügivõimaluste kehtestamise ettepanekud Eesti Vabariigi ja Venemaa Föderatsiooni vahel toimuvatel läbirääkimistel sõlmitava kokkuleppe jaoks arutatakse alati eelnevalt avalikul koosolekul läbi meie Peipsi piirkonna kalapüügiettevõtete esindajatega. Samuti arvestatakse kalurite ettepanekutega kalapüügi peatamise ja taasavamise korraldamisel. Peipsi järvel on kalurite initsiatiivil alustatud põhjanoodaga püüdvate laevade elektroonilist jälgimist.

Peipsi, Lämmi- ja Pihkva järve kaluritele oli 2012. aasta eriti soodne, kuna koos teaduspüügiga püüti välja viimase kaheksa aasta kõige suurem saak – 2671 tonni erinevat kala. Eriti soodne oli 2012. aasta põhjanoodaga püüdjatele, kelle püügiperiood kestis 1. septembrist kuni 30. novembrini.

Selleks et tagada angerjapüügi võimalus Eesti sisevetes, jätkus koostöös kaluritega klaasangerjate ja ettekasvatatud angerjate asustamine Eesti siseveekogudesse. Klaasangerjate asustamine toimus 2012. aastal juba teist korda – seda just kalurite soovil.

Kalurite nõudmisel alandati 2012. aastal keskkonnatasude seaduse muudatusega angerjapüügivahendite kalapüügiõiguse tasusid ning Põllumajandusministeerium korraldas sellega seoses enamakstud kalapüügiõiguse tasude tagastamise. Angerjapüügiga seonduv avaldas olulist mõju peamiselt Võrtsjärve, Saadjärve, Kaiavere, Kuremaa ja Vagula järve kaluritele. Veekogude omavahelist ühendust arvestades avaldab angerja asustamine mõju angerjasaakidele ka mujal Eesti vetes.

Kõik andmed on elektrooniliselt esitatavad ja operatiivselt kättesaadavad

Tänu püügiantmete arvestuse elektrooniliste võimaluste on kogu püügistatistika muutunud kaluritele kiirelt kättesaadavaks. See võimaldab kalapüügiettevõtjatel, teadlastel ja järelevalveametnikel saada operatiivset ülevaadet püügitegevusest. Samuti on püügistatistika abiks kalavarude säästva ja jätkusuutliku arengu tagamisel ning planeerimisel läbi kõigi tasandite.

2012. aastal käivitunud Euroopa Liidu õigusaktidega kooskõlas olev kalapüügiantmete elektroonilise esitamise süsteem kalalaeva kalapüügiloa alusel püüdvatele kalalaevadele. Selle koha-

selt esitavad kõik üle 12 m pikkused kalalaevad püügi- ja lossimisandmed elektrooniliselt. Elektrooniliselt registreeritakse ka kala üleandmise ja esmakokkuostu andmed. Välja on töötatud ka püügiantmete elektroonilise esitamise võimalus rannakaluritele, kes püüavad kala kaluri kalapüügiloa alusel nii merel kui siseveekogudel.

Käivitunud on püügivõimaluste aastasisene vahetus. Selle kohaselt saab kalapüügiloa omanik oma püügivõimalust aastasiseselt anda kasutada samal veekogul püügivõimalust omavale teisele ettevõtjale, ilma et see mõjutaks tema ajaloolist

Teaduspüük pöörinoodaga Peipsi järvel Vasknarvas märtsis 2012, kus Tartu Ülikooli Mereinstituudi teadlastele olid abiks kohalikud kalurid. Teaduspüüke viiakse läbi erinevate püügivahenditega – nii järelveetavate (põhjanoot e mutnik) kui statsionaarsete püünistega (võrgud, mõrrad, noodad). Teaduspüügid võimaldavad hinnata saakide arvukust, liigilist koosseisu jt näitajaid, mille põhjal antakse püügisoovitusi ja määratakse kvoote.

püügiõigust. Seda võimalust kasutatakse võrdlemisi ohtralt. Samuti kasutavad traalpüügiettevõtted aktiivselt võimalust püügivõimaluste aastasiseseks vahetamiseks (kasutada andmiseks

või võtmiseks) teiste riikidega. Püügivõimaluste kasutada andmised ja vahetamised võimaldavad kalapüüdjatel maksimaalselt kasutada neile eraldatud püügivõimalusi.

Kalalaevade riiklik register täieneb

Kalalaevade riikliku registri jaoks oli 2012. aasta samuti sündmusterohke. Euroopa Liidu õigusaktidest ja kalapüügiseadusest tulenevalt tohib kutselisel kalapüügil kasutada vaid kalalaevade riiklikku registrisse kantud kalalaeva. See nõue on tõstnud eelkõige rannakalurite seas huvi kanda oma kalalaevad kalalaevade riiklikusse registrisse. Euroopa Liidu tasandil kehtestatud püügivõimsuse piirangute tõttu ei ole aga seni kõigil kaluri kalapüügiloa alusel kala püüvatel rannakaluritel olnud võimalik oma laeva registrisse kanda. Olukorra leevendamiseks astuti esimesed sammud 2011. aasta lõpus, kui põllumajandusministri käskkirjaga suunati varem registrist välja kantud suure püügivõimsusega kalalaevade arvelt vabanenud registrimaht rannapaatide segmenti, mis andis rannakaluritele võimaluse kanda oma kalalaevad registrisse. Nii kantigi 2012. aasta alguses registrisse 432 uut kutselisel kalapüügil kasutatavat kalalaeva.

Vaatamata registrisse lisandunud laevade suurele arvule ei saanud siiski kõik soovijad oma laeva registreerida. Seetõttu otsustati 2012. aasta lõpus uuesti võimaldada rannakaluritel taotleda oma kalalaeva registrisse kandmist, leides ka seekord registri teiste segmentide arvelt selleks sisemisi reserve.

Lisaks rannakaluritele avanenud võimalusele kanda täiendavalt laevu kalalaevade riiklikku registrisse avaldas 2012. aastal uue kalalaeva registrisse kandmiseks soovi ka üks kaugpüügisektoris kuuluv ettevõte. Arvestades kaugpüügisektori soovidega ning asjaoluga, et püügivõimalused võivad lähiaastatel suureneda, otsustati anda luba uue kaugpüügilaeva registrisse kandmiseks. Aasta lõpus kantigi registrisse kaugpüügil kasutatav uus kalalaev Reval Viking peamasina mootorivõimsusega 5520 kW ja kogumahutavusega 2350 t – suurim kalalaev, mis Eesti kalalaevade riiklikus registris on olnud.

Aasta 2012 – kala vähem, aga raha rohkem

Kutseline kalapüük Läänemerel ja siseveekogudel vähenes 2012. aastal eelmise aastaga võrreldes 10 804 tonni võrra ehk 16,4%. Püügi vähenemine toimus kilu-, räime- ja tursapüügi arvelt (vastavalt 7279 tonni, 3278 tonni ning 491 tonni). Vähenemine oli tingitud Eestile eraldatud kilu- ja räimekvootide olulisest vähenemisest 2011. aastaga võrreldes.

Võrreldes eelneva aastaga suurenes 2012. aastal püütud kala väärtus keskmistes esmakokkuostu hindades. Näiteks räime- ja kilusaagi väärtus keskmistes esmakokkuostu hindades oli 2012. aastal 10 289 882 eurot (2011. a 9 998 011 eurot) ehk 3,9% kõrgem kui 2011. aastal.

Eesti kaugpüügilaevastikul on välja kujunenud püügikohad Kirde-, Loode- ja Edela-Atlandil, kus kala ka aktiivselt püütakse. Sarnaselt 2011. aastaga osales 2012. aastal püügitegevuses viis

kaugpüügilaeva, millele lisandus aasta lõpus kuues laev. Erinevalt 2011. aastast püüdis 2012. aastal Edela-Atlandil kala kaks laeva. Kirde-Atlandil on peamiseks püügipiirkondadeks Barentsi meri ning Teravmäed. Lisaks on Eesti saanud kasutamiseks püügivõimalusi Ida- ja Lääne-Grööni vetes.

Aastal 2012 oli kaugpüügilaevade kogupüük 11 990 tonni (2011. a 14 590 tonni), mis on 17,8% võrra vähem kui 2011. aastal. Vähenemine on toimunud eelkõige Loode-Atlandi püükide arvelt, kuna 2011. aastal kasutati lisaks olemasolevatele püügivõimalustele ja reguleerimata liikidele ka Kanadalt kasutamiseks saadud hariliku süvameregarneeli ja Aisopose süvameregarneeli püügivõimalusi. Samuti ei olnud 2012. aastal võimalik püüda meriahvenat NAFO¹⁵ püügirajoonis 3M püügi varajase sulgemise tõttu.

¹⁵ North-West Atlantic Fisheries Organization (Loode-Atlandi Kalandusorganisatsioon)

Vesiviljelus – uued arengusuunad, uued võimalused

Eduard Koitmaa

Vesiviljelussektori arendamiseks on Eestis head looduslikud tingimused, seda nii vee- kui maaressursi mõttes. Euroopa Liiduga liitumise järgsel perioodil on vesiviljelus teinud läbi väga kiire tehnoloogilise arengu: arvukate väiketiikide ja üksikute nõukogudeaegsete kalakasvatuse rajatiste kõrvale on kerkinud uued intensiivset tehnoloogiat kasutavad kalakasvandused, mille eesmärk on võimalikult väikese ajaga toota võimalikult palju kala. Arengule on kaasa aidanud Euroopa Kalandusfondi 2007–2013 rakenduskava meede 2.1 „Vesiviljeluse investeeringutoetus”, mille toel on alustatud uute vesiviljeluskasvanduste rajamist ning rekonstrueeritud olemasolevaid kasvandusi ja tehnosüsteeme.

Eesti vesiviljeluse arendamise peamine eesmärk on olnud siseturu vajaduste katmine kasvatatud kala osas. Kalakasvatuse kaudu luuakse elanikkonnale võimalused tarbida ka teisi kalaliike lisaks traditsioonilistele Eestis püütavatele liikidele ning seeläbi rikastada toidulauda. 2012. aasta seisuga oli Eestis 24 suuremat kalakasvandust ja 16 vähikasvandust. Lisaks kaubakala ja vähi tootjatele tegutseb ka ligi 60 kalaturismile keskendunud ettevõtet, kes ise kala ei kasvata, vaid ostavad selle sisse kalakasvandustest ja pakuvad näiteks õngitsemisvõimalust.

Vesiviljeluse arendamine ja uute toodete pakumine on globaalses kontekstis muutumas järjest olulisemaks. Võttes arvesse seda, et looduslikud püütavad kalaressursid on piiratud, aga rahvaarv maailmas üha kasvab, on vesiviljelus hea toidutootmise viis. Eesti tavapäraste kasvatustüüpide, forelli ja karpkala kõrvale lisandub veel teisigi liike, nagu näiteks angerjas ja tuur. Katsetatakse ka eksootilisemate kalaliikidega, nagu aafrika angerisaga ja arktika paalia.

Euroopa Kalandusfondi 2007–2013 rakenduskava perioodil on vesiviljeluse meetmes toimunud kaks taotlusvoor, mille raames esitatud projektide tootmisvõimsused kokku moodustavad umbes 5000 tonni vesiviljelustoodangut. 2012. aasta lõpuks elluviidud projektide võimsus oli 850 tonni. Kui ka pooleliolevad projektid viiakse lõpule ning need saavutavad oma potentsiaalse tootmisvõimsuse, siis võib öelda, et meede on täitnud oma eesmärgi ning aidanud suuresti kaasa Eesti vesiviljelussektori arengule, seda nii kvantitatiivses kui kvalitatiivses mõttes.

2012. aastat võib Eesti vesiviljelussektorile pidada küllaltki edukaks. Alustatud on paljude uute projektide elluviimist ning toimunud on areng ka projektide finantseerimise alal. Nimelt loodi vesiviljelusega alustavatele ja ka juba tegutsevatele ettevõtetele võimalus saada investeeringuteks Euroopa Kalandusfondist laenu, mida hakkab väljastama Maaelu Edendamise Sihtasutus (MES). Laenufond on moodustatud Euroopa Kalandusfondi vesiviljeluse vahenditest ning on ette nähtud investeeringuteks tootmisesse ja töötlemisse. Kuna vesiviljelusettevõtlus on pangandussektorile vähetuntud ning seetõttu puudub pankadel üldjuhul usaldus selle ettevõtlusliigi vastu, siis leevendab loodud finantsskeemi kasutamine kindlasti vesiviljelajate probleemi meetme laenu- ja vahendite ligipääsu osas.

MES-i poolt antava laenu korral on võimalik võtta arvesse kalakasvatamise spetsiifikat: kalakasvatuse ehitamisest kuni toodangu saamiseni kulub mitu aastat, mis aga nõuab omakorda mahukaid käibevahendeid ja pikema tasuvusajaga investeeringuid. Sellisel juhul pakub MES maksepuhkuse võimalust ja laenu-

maksete alustamist alles vesiviljelustoodangu realiseerimisel, st siis, kui vesiviljelusettevõttele tekib sissetulekuallikas.

Vesiviljelussektoris tegutseja edukus ja äri tasuvus sõltub tehnoloogiate ning lahenduste valikust ja nende sobivusest keskkonnatingimustes. Euroopa Kalandusfondi vesiviljeluse meetme ja MES-i kaudu rakendatava finantsinstrumendiga saab suuresti toetada projektide elluviimist, kuid kasvanduse töölerakendumine ja potentsiaali

täielik ärakasutamine on ettevõtja enda teha.

Kuna vesiviljelus on atraktiivne valdkond, siseneb sektorisse ka järjest uusi alustavaid ettevõtjaid. 2013. aasta kevadel on plaanis läbi viia Euroopa Kalandusfondi 2007–2013 rakenduskava vesiviljeluse meetme kolmas taotlusvoor, mille peamise muudatusena soodustatakse lisaks suurtele vesiviljelusettevõtetele ka väiksemate olemasolevate vesiviljeluskasvanduste kaasajastamist.

Rannapiirkonnad arenevad

Liis Reinma

Eesti riik on rikas pika rannajoone (3794 km) ja suure hulga siseveekogude (Peipsi, Lämmi- ja Pihkva järv, Võrtsjärv) poolest. Rannapiirkondi iseloomustab rikkalik loodus- ja kultuuripärand, traditsioonilised oskused ja piirkondlik teadusbaas, kuid samal ajal ka madal asustustihedus, kahanev ja vananev rahvastik, sh kalurkond, töökohtade vähesus ja puudulik infrastruktuur. Rannakülades on palju kasutamata potentsiaali turismiteenuste jm väikeettevõtluse arendamiseks ning kvaliteetse elukeskkonna loomiseks.

Rannapiirkondade arengut toetab aastatel

2007–2013 Euroopa Kalandusfond; selle jaoks on ette nähtud toetusmeede 4.1 „Rannapiirkondade säästev areng“. Meede on suunatud eelkõige piirkondadele, kus on madal asustustihedus, kus on kalapüük vähenenud või kus on väikesed kalandusega tegelevad kogukonnad. Kalanduspiirkonnaks loetakse piirkonda, mis hõlmab mererannikut või järvekallast, tiike või jõe suudmeala ning kus suur osa tööga hõivatuist tegutseb kalandussektoris. Eesti on jaotatud kaheksaks kalanduspiirkonnaks, mis katavad kogu rannikuala ja sisevete rannikupiirkonnad.

Tegevusgrupid kalanduspiirkondade arendajateks

Kalanduspiirkondade ja rannakalanduse arendamiseks rakendatakse meetet Euroopa Kalandusfondi raames esmakordselt. Meedet viiakse ellu „alt üles“ põhimõttel, kaasates otsustusprotsessi kohaliku tasandi, mis loob võimaluse arvestada piirkondlike eripäradega. Toetusmeetme rakendamiseks on igas kalanduspiirkonnas loodud kalanduse tegevusgrupp (mittetulundusühing), kuhu kuuluvad antud piirkonna kutselised kalurid, ettevõtjad, kohalikud omavalitsused ja teised kalandusega seotud organisatsioonid.

Tegevusgruppides on üle Eesti kokku ligikaudu 800 liiget, neist 64% füüsilisest isikust ettevõtjad (kalurid), 19% ettevõtted, 10% mittetulundusühingud jt organisatsioonid ning 7% kohalikud omavalitsused. Vähemalt 60% tegevusgrupi liikmetest peab olema seotud kalandussektoriga. Tegevusgruppide eesmärk on rannapiirkonna kalandussektori arendamine, koostöö edendamise ja piirkonna jätkusuutlikule arengule kaasaaitamine. Tegevusgruppides selgitati ühiselt välja kohaliku piirkonna arengueeldused

ja -võimalused ning töötati välja oma piirkonna arengustrateegia, mida viiakse ellu eelkõige Euroopa Kalandusfondist finantseeritavate projektide kaudu. Tegevusgruppide töö tulemusena on piirkondades arenenud koostöö sektorise-

selt ja teiste sektorite vahel, nii riigisiselt kui ka rahvusvaheliselt, suurenenud on teadmised ja oskused toetuste kasutamisest, samuti on tegevusgrupid kujunenud riigile olulisteks partneriteks poliitika kujundamisel ja info vahendamisel.

Toetus rannapiirkondade ettevõtluse arendamiseks

Rannapiirkondade meetme eelarve on 19,3 miljonit eurot, mis moodustab 23% Eestile määratud Euroopa Kalandusfondi kogueelarvest. Toetus on projektipõhine ning mõeldud eelkõige väikese ja keskmise suurusega ettevõtete toetamiseks. Aastatel 2010–2012 finantseeriti 372 projekti kogusummas 15,5 miljonit eurot. Toetus jaguneb viie tegevussuuna vahel:

- kalasadamate ja lossimiskohtade uuendamine (52,5% meetme summaarsest toetusest);
- kalandustoodete töötlemine ja kalandustoodete turustamine tootjalt otse tarbijale (otseturustamine) või jaekaubandusettevõtjale, kes turustab need tooted otse tarbijale (14,3%);
- kalandusega seotud turismi arendamine ja rannakülade taaslustamine (18,5%);
- tegevuste mitmekesistamine (10,4%);
- koolitustegevus (4,5%).

Eelarve jaotus tegevussuundade vahel on kujunenud vastavalt tegevusgruppide otsustele, mille langetamisel peeti silmas piirkonna vajadusi. Üle poole toetuseelarvest on ette nähtud kalasadamate taastamiseks ja uuendamiseks – need on ka suurima investeringumahuga tegevused.

Eesti on üks vähestest riikidest, kus ettevõtluse toimimiseks vajalik infrastruktuur sadamate näol on suures mahus erastatud. See asetab sadamatest sõltuva ettevõtluse teiste riikidega võrreldes märgatavalt ebasoodsamatesse konkurentsitingimustesse. Kui muudes riikides tehakse infrastruktuuri arendamiseks vajalikud investeringud riigi või kohaliku omavalitsuse vahenditest, siis Eestis jäävad need kulutused erasektori kanda. Kuna eraomanduses oleva sadama omaniku eesmärk on eelkõige kasumi teenimine, siis kaudselt on vajalike infrastruktuuri investeringute rahastamine asetatud sadamat kasutavate ettevõtjate õlule.

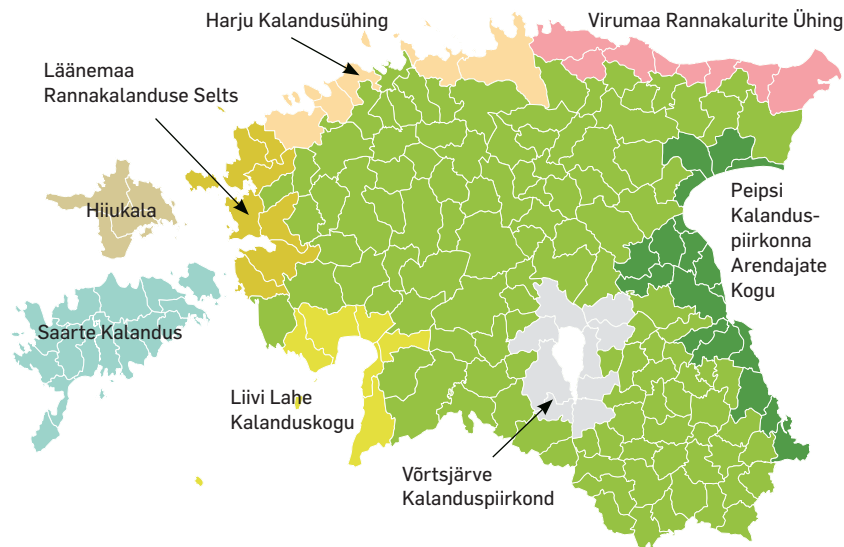
Et saada toetust sadama arendamiseks, peavad olema tagatud mitmed olulised nõuded. Näiteks peab sadam olema avatud kalasadamana 15 aasta jooksul pärast toetuse saamist. See garanteerib kõikidele piirkonna kaluritele ja kalandusettevõtjatele sadama kasutamise võimaluse pikemaks ajaks. Senine kogemus on näidanud, et kui ei ole pikaajalist kohustust hoida sadam kalandussektori ettevõtjatele avatuna, siis pärast toetuse järelevalveperioodi lõppu pole sadamaomanikud tihti enam huvitatud nende teenuse pakkumisest. Täidetud peab olema ka ühishuvi nõue – sadamat peavad saama kasutada kõik kalurid, kellel on kalapüügiõigus või kaluri kalapüügiluba.

Kalasadamate ja lossimiskohtade uuendamise tulemusena on plaanis 2015. aasta lõpuks uuendada u 60 kalasadamat ja lossimiskohta, mis valitakse välja kohalike tegevusgruppide poolt, arvestades sadama tähtsust kalasadamana ja pidades silmas sadama tulevikupotentsiaali. 2012. aasta lõpu seisuga oli Euroopa Kalandusfond teinud investeringuid 9,95 miljoni euro ulatuses 41 kalasadamasse ja lossimiskohta.

Töötlemise ja otseturustamise arendamiseks toetati aastatel 2010–2012 kokku 74 projekti kogusummas 1,53 miljonit eurot. Toetust on võimalik saada töötlemiseks või otseturustamiseks vajaliku ehitise ehitamiseks või rekonstrueerimiseks, vajalike seadmete soetamiseks või uuendamiseks, jäätmekäitluseks ning kvaliteedikontrolliks vajalike seadmete ostmiseks, külmikveoki või müügikioski ostmiseks jne. Heade näidetena võib tuua Lihula suitsukalatsehhi ja Dirhami kalatööstuse rajamist.

Kalandusega seotud turismi arendamiseks ja rannakülade taaslustamiseks on toetust saanud 113 projekti summas 2,83 miljonit eurot. Selle tegevussuuna alt saavad toetust taotleda ka teistes sektorites tegutsevad ettevõtted ja organisatsioonid. Rannarahva Koja ehitus,

Eesti kalanduspiirkonnad ja kalanduse tegevusgrupid

ühtse Peipsimaa veebilehe¹⁶ loomine, Ristnootsa kalakohviku laiendamine, Koguva sadama mõrrakuuri renoveerimine, suveköögi, kohviku ja laste mänguväljaku ehitamine ning sõudepaatide soetamine – need on mõned näited elluviidud projektidest.

Tegevuste mitmekesistamise raames on kaluril võimalik saada toetust kõrvaltegevusalade leidmiseks ja rakendamiseks väljaspool kalapüügihooaega. Kalandusest saadav tulu on hooajaline ega taga kalurile aastaringset sissetulekut. Seega on mitmekesistamisel oluline tähtsus rannakalanduse jätkusuutlikkust silmas pidades – et rannakaluri ei loobuks kalapüügist ebastabiilse sissetuleku tõttu. Kokku on mitmekesistamise tegevussuuna raames finantseeritud 65 projekti kogusummas 0,78 miljonit eurot. Mõned näited toetatud tegevustest: roo pakkimiseks vajalike seadmete soetamine; küttepude valmistamiseks vajaliku tehnika soetamine; Peipsi Pesumaja ehitamine ja pesu-

masinate ostmine; nakkevõrkude ja mõrdade tootmine Hiiumaal.

Koolitustegevuse raames on korraldatud koolitusi töötlemise, vesiviljeluse, kalatoitude valmistamise, väikelaevaehituse, kala- ja mereturismi giidide väljaõppe, arvutiõppe jm valdkondades kogusummas 0,41 miljonit eurot. Oluliseks ning vajalikuks peetakse väliskoolitustel osalemist uute trendide ja tehnoloogiatega tutvumiseks, kogemuste vahetamiseks ja koostöö arendamiseks.

Suurim osakaal toetuse saajatest on ettevõtetal – 37%. Toetuse saajatest 22% on füüsilisest isikust ettevõtjad (kalurid), mis on väga positiivne, kuna näitab rannakaluri aktiivset osavõttu toetuste taotlemisel. Ligikaudu 30% taotlejatest on mittetulundusühingud jt organisatsioonid ning 10% kohalikud omavalitsused. Mittetulundusühingute ja kohalike omavalitsuste suur osakaal toetuse saajate hulgas on seotud sadamate ja lossimiskohtade arendamisega, mille käigus on kalurid loonud ühishuvi tagamiseks mittetulundusühinguid.

Koostöö, ühistegevus ja osalemine võrgustikes

Toetusmeetme rakendamine on olnud edukas. Meede on kalurite, kalandusega seotud ettevõtjate ja rannapiirkonna elanike poolt hästi vastu võetud ning aktiivselt kasutatav, tänu millele on sektoris ja piirkondades märgata olulist edasiminekut. Laialdaselt on toetatud kalandusega seotud piirkondlikku väikeettevõtlust, sh töötlemis- ja otseturustamisvõimalusi, suurenenud

on kogemused kalale lisandväärtuse andmisel. Palju on kasutatud tegevuste mitmekesistamise toetust, et leida ja täiendada alternatiivseid töövõimalusi väljaspool kalapüügihooaega. Meede on aidanud kaasa piirkondade kultuuripärandi säilimisele ja traditsioonide hoidmisele. Suurimaks edusammuks kalanduspiirkondade arendamisel on suurenenud ühistegevus läbi tegevusgruppide

¹⁶ www.visitpeipsi.com

moodustamise ja kogukondlike sidemete tugevumine, samuti on kasvanud oskused ja teadlikkus toetuse kasutamise võimalustest.

Riiklikul tasandil on tegevusgruppide toeks loodud kalandusvõrgustiku üksus, kelle ülesandeks on teadmiste ja kogemuste vahetamise edendamine ning koostöö toetamine, samuti teadmiste ja parimate praktikate levitamine. Meetme 4.1 rakendamist ja kalanduspiirkondade tegevust koordineerib, abistab ja ühendab rahvusvahelisel tasandil Euroopa Komisjoni poolt loodud kalan-

duspiirkondade võrgustik FARNET. FARNET-i toetusüksus ühendab liikmesriikide kalanduse tegevusgrupe, toetab rahvusvahelist koostööd tegevusgruppide vahel, jagab parimaid praktikaid, seirab ja analüüsib meetme rakendamist ja peamisi arengusuundi.

Eesti on teiste liikmesriikide hulgas silma paistnud rannapiirkondade meetme eduka ellurakendamise ja tegevusgruppide moodustamisega, samuti teostatud projektide, sh kalandusega seotud projektide suure arvuga ning erainvesteeringute olulise kaasamisega.

Teadus- ja arendustegevus

Põllumajandusministeeriumi valitsemisala teadus- ja arendusvaldkond hõlmab maamajanduse konkurentsivõime tagamiseks vajalikku teadustegevust ning teadmiste levitamist, nõuandesüsteemi arendamist, tööjõu pädevuse ja oskuste taseme parandamist ning haritud järelkasvu tagamist põllumajandus-, toidu- ja metsandussektoris, samuti teadmiste ja maakultuuripärandi säilitamist ning tutvustamist.

Töötame selle nimel, et Eestis oleks tulemuslik teadustegevus, põhjalikud teadmised ning väärtustatud maamajandusharidus ja maakultuuripärand.

Põllumajanduslikud rakendusuringud ja arendustegevus

Aile Otsa

Riikliku programmi „Põllumajanduslikud rakendusuringud ja arendustegevus aastatel 2009–2014“ põhieesmärk on aidata kaasa põllumajandustootmise ja -töötlemise konkurentsivõime tõusule, tagada jätkusuutlikkus, analüüsida põllumajandustootmise ja -toodanguga kaasneva võivad riske tarbijale ja keskkonnale ning töötada välja neid riske vähendavaid lahendusi tootmis- ja töötlemisahelas.

Programmi raames toetatakse rakendusuringuid järgnevatel valdkondades: toiduohutus ja tervis, taimekasvatuse ja taimetervis (sh aiandus), loomakasvatuse (sh vesiviljelus), põllumajandustootmist toetavad tegevused ning maamajandus- ja sotsiaaluuringud.

2012. aastal viisid põllumajanduslikke rakendusuringuid läbi Eesti Maaülikool, Tartu Ülikool, Jõgeva Sordiaretuse Instituut, Eesti Maavil-

jeluse Instituut ja Põllumajandusuuringute Keskus. Aasta esimeses pooles käivitusid erinevate viljelusmeetodite (sh otsekülv) rakendusteaduslik kompleksuuring ja kaasajastatud integreeritud taimekaitse suuniste väljatöötamise projekt. Nimetatud uuringud on mitmete asutuste koostööprojektid, mis on Põllumajandusministeeriumi silmis igati tervitatav. Lisaks käivitus projekt, mis täpsustab vähetuntud toksiinide tekitavate hallitussente nomenklatuuri ning selgitab välja toksiinide tekkimise tingimusi ja riskide vältimist odral.

2012. aastal viidi lõpule 11 rakendusuuringut. Taimekasvatuse valdkonnas lõppesid järgmised projektid:

- maheviljeluse eri viiside ja tavaviljeluse mõju võrdlemine mulla viljakusele ja elustikule ning põllukultuuride saagikusele ja kvaliteedile;
- põllumajanduskultuuride kasutamine põletamiseks ja biogaasiks;
- eestimaise puu- ja kõõgilja säilitamise võimalused kontrollitud ja modifitseeritud atmosfääri tingimustes;
- rohusööda kvantitatiivsete muutuste dünaamika;
- tera- ja kaunviljade ning õlikultuuride põllumajanduse tarbeks sobivate sortide valik, aretus, seemnekasvatuse ja agrotehnika ning nende kultuuride maheviljeluse tulemuste võrdlemine tavapõllumajandusega;
- veebipõhise taimekaitsealase nõustamissüsteemi täiustamine.

Toiduohutuse vallas anti hinnang perfluoroalküülühendite analüüsimeetodite arendusele ja toidust saadavusele. Loomakasvatuse teemaline uurimisprojekt käsitles sööda seost lüpsilehmade heaolu ja karjast väljaminekuga. Põllumajandustootmist toetavate tegevuste alal lõppes projekt, mis uuris agrometeoroloogilisi prognoose ja nende kokkuvõtteid. Läbi sai ka projekt „Katsetööde ja katsetoodikate planeerimine ning integreerimine, täiendõppe korraldamine eri teadusasutuste ühistegevusena“. Maamajanduse ja sotsiaaluuringute valdkonda kuuluv projekt põllukultuuride ja rohumaade tasuvuse suurendamise meetmete kohta jõudis samuti lõpule. Uurimisprojektide tulemustega

saab tutvuda Eesti põllu- ja maamajanduse nõuandeteenistuse veebilehel¹⁷. Loodame, et lõppenud uurimisprojektide tulemused leiavad kiiresti rakendust põllumajandustootmises.

Põllumajandusministeerium kuulutas 2012. aastal välja konkursi riikliku programmi „Põllumajanduslikud rakendusuuringud ja arendustegevus 2009–2014“ raames, kuhu ootasime uusi projektitaotlusi aastateks 2013–2014. Taotlusi laekus 44, kõige rohkem taimekasvatuse ja taimetervise (sh aianduse) valdkonnas – kokku 19 taotlust. Loomakasvatuse (sh vesiviljeluse) valdkonnas esitati 10, toiduohutuse ja tervise valdkonnas seitse ning põllumajandustootmist toetavate tegevuste valdkonnas kuus taotlust. Kõige vähem oli taotlusi aga maamajandus- ja sotsiaaluuringute valdkonnas – vaid kaks. Valdkondade komisjonid, mis koosnevad eriala ekspertidest (teadlastest, tootjatest, Põllumajandusministeeriumi ametnikest), hindasid saabunud projektitaotlusi ning lõplikult kiitis projektid heaks põllumajandusteaduste nõukogu.

Järgneval kahel aastal ootame uusi teadusuidiseid, mis käsitleksid geneetilise mitmekesisuse suurendamise võimalusi piimakarjaaretuses embrüotehnoloogiate ja suguselekteeritud sperma kasutamise abil. Valmima peaks huumusbilansimudel, mida saab kasutada töövahendina taimekasvatuse jätkusuutlikkuse hindamiseks. Selguma peaks Eesti põllumajandustootjate konkurentsivõimelisus Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika tingimustes. Taimekasvatuse vallas saab selgemaks kattevilja, külvisenormi ja lämmastikväetiste normi mõju punase ristiku seemnetaimiku saagivõimele esimesel kasutusaastal. Hinnang antakse ka *Campylobacter spp.*, *Listeria monocytogenes*'i ja verotoksilise *Escherichia coli*'ga seonduvatele toiduohutuse riskidele Eestis.

Lisaks loetletud teemadele jätkuvad uuringud 21 teemal, millest kolm lõppevad 2013. aastal. Ootamegi 2013. aasta lõpuks mullastikukaartide ja andmebaaside rakendusi, mis aitaksid kaasa maakasutuse ja põllumajandustootmise jätkusuutlikkusele. Tulemuseni peaks jõudma ka lihase kasumlikkuse suurendamise projekt ning 2012. aastal alustatud kaasajastatud integreeritud taimekaitse suuniste väljatöötamine.

¹⁷ www.pikk.ee

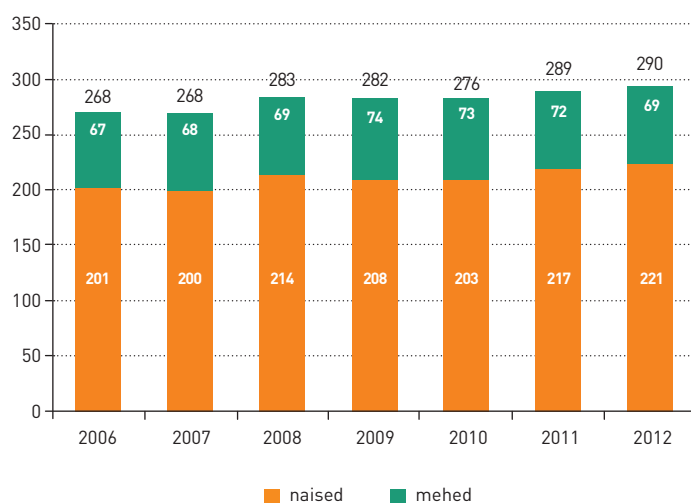
Põllumajandusministeeriumi ametnikkond

Meie inimesed

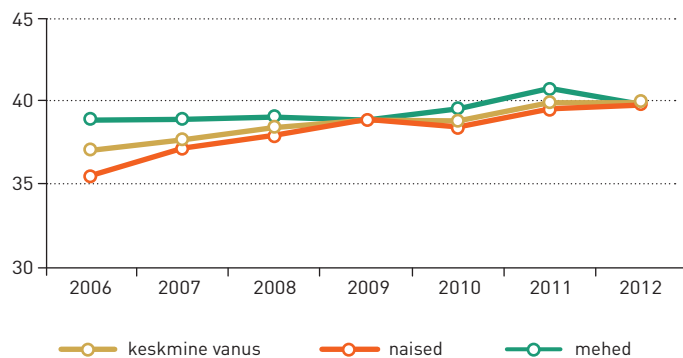
Põllumajandusministeeriumi keskmine teenistuja 2012. aasta 31. detsembri seisuga oli naissoost, 39 aastat ja 10 kuud vana, magistri-

kraadiga või magistrikraadile vastava kvalifikatsiooniga ning ministeeriumis töötanud 10 aastat ja 11 kuud.

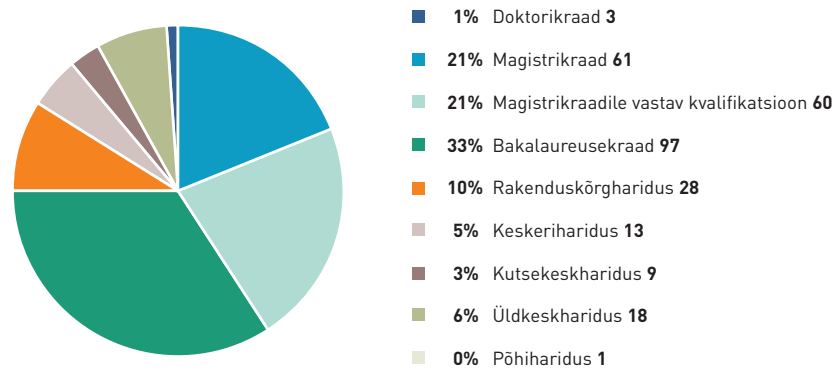
Põllumajandusministeeriumi teenistujate sooline struktuur aastatel 2006–2012 (31. detsembri seisuga)

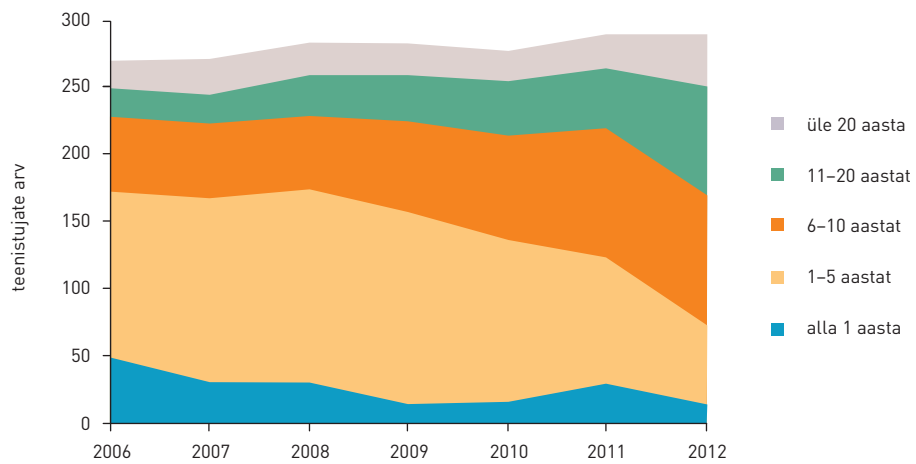
Põllumajandusministeeriumi teenistujate keskmine vanus aastatel 2006–2012 (31. detsembri seisuga)

Põllumajandusministeeriumi teenistujate hariduslik struktuur seisuga 31.12.2012

Põllumajandusministeeriumi teenistujate asutuse staaž aastatel 2006–2012 (31. detsembri seisuga)

Meie tublimad

Põllumajandusministeeriumi teenetemärkide kavalerid 2012. aastal

Põllumajandusministeeriumi kuldne teenetemärk

antakse silmapaistvate teenete eest ministeeriumi valitsemisala valdkonna arendamisel.

Kuldse teenetemärgi pälvis **Marika Kongas**, kes on olnud kauaaegne ja silmapaistev Põllumajandusministeeriumi töötaja ning andnud märkimisväärse panuse finantsosakonna töö edendamisse.

Põllumajandusministeeriumi sinine teenetemärk

antakse ministeeriumi või tema valitsemisala riigiasutuse teenistujale silmapaistvalt hea teenistuskohustuste täitmise eest.

Sinise teenetemärgi pälvis **Riina Dintšenko**, Põllumajandusministeeriumi kauaaegne töötaja, kes aitas märkimisväärselt kaasa ministeeriumi välissuhtluse arendamisele.

Põllumajandusministeeriumi teenetemärkide kavalerid ja 2011. aasta parimad karjakasvatajad pärast pidulikku aktust 23. veebruaril 2012. Kuldse teenetemärgi kavaler Marika Kongas on keskmises reas paremalt kolmas ja sinise teenetemärgi pälvinud Riina Dintšenko neljas.

Meie endi poolt tunnustatud kolleegid

AASTA KOLLEEG 2012 – Geir Veski

AASTA UUS TEGIJA 2012 – Karin Volmer

AASTA TEGU 2012 – Maablogi käivitamine Karin Volmeri eestvedamisel ja taganttõukamisel.

Meeskonda kuulusid veel:

Eve Ader, Toomas Kevvai, Merike Koov, Ene Maadvere, Margot Pomerants, Kairi Ringo, Ruve Šank, Pille Tammemägi.

Osakondade pärlid 2012:

avalike suhete osakond – **Merike Koov**

finantsosakond – **Evelin Ratassepp**

haldusosakond – **Malle Heerde**

kalamajandusosakond – **Eda Aps**

kaubanduse ja põllumajandussaadusi töötleva tööstuse osakond – **Ene Maadvere**

maaelu arengu osakond – **Vivia Aunapuu-Lents**

personaliosakond – **Anneli Mitt**

põllumajandusturu korraldamise osakond – **Marii Maiste**

siseauditi osakond – **Urmas Mets**

toiduohutuse osakond – **Eda Ernes**

teadus- ja arendusosakond – **Epp Espenberg**

välissuhete ja eurokoordinatsiooni osakond – **Galina Jevgrafova**

õigusosakond – **Jaana Lepik**

Pidulikul aastalõpuüritusel õnnitlesid põllumajandusminister Helir-Valdor Seeder (paremal) ja ministeeriumi kantsler Ants Noot tunnustatud kolleege ning andsid üle tänukirjad.

Sellised me oleme

Põllumajandusministeeriumi juhtkond

Vasakult: kantsleri vanemabi Viive Kupits, kantsleri vanemabi asendaja Kairi Andresson, **toiduohutuse ja kalanduspoliitika asekanter Toomas Kevvai**, asekanter vanemabi Liina Stranberg-Plaado, **põllumajandus- ja maaelupoliitika asekanter kt Illar Lemetti**, põllumajandusminister **Helir-Valdor Seeder**, ministeeriumi nõunik Rein Rautits, kantsleri vanemabi Helen Raun, **kantsler Ants Noot**, koosseisuväline teenistuja-peaspetsialist Karmen Limmer, kantsleri vanemabi Indrek Grusdam, asekanter vanemabi kt Viktoria Bobõljova.

Pildilt puuduvad: **välissuhete ja arenduse asekanter kt Olavi Petron**, ministri nõunikud Kalle Liebert ja Andres Luus, ministri abi Gert Elmaste.

Pildistatud 11. märtsil 2013.

Siseauditi osakond

Vasakult: Marika Adler, Urmas Mets, osakonnajuhataja Margit Krieger, Triin Viljasaar, osakonnajuhataja asetäitja Krista Jakobson, Mari Pajussaar, Terje Keerberg.

Pildistatud 5. märtsil 2013.

Maaelu arengu osakond

Vasakult (istuvad): maaettevõtluse büroo juhataja Ülle Puusta, Kai Kalmann, Helju Hubel, osakonnajuhataja asetäitja juhataja ülesannetes Marko Gorban, Sille Rähn, Sirli Kalbus, Anne-Liisi Mändmets, (seisavad) Konstantin Mihhejev, Merle Saaliste, Helve Hunt, Virge Harzia, Tanel Tang, Tõnu Taat, Elar Neito, põllumajanduskeskkonna büroo juhataja Katrin Rannik, Vahur Vider, Madli Karjatse, Timo Anis, Sille Teiter, Rainer Raidmets, Olev Krist, maaparanduse ja maakasutuse büroo juhataja Mati Tõnismäe, kohaliku algatuse ja elukeskkonna büroo juhataja Anneli Kimmel, Merje Põlma, Sigmar Suu, Harry Pässä.

Pildilt puuduvad Mae Alviste, Vivia Aunapuu-Lents, Kaidi Jakobson, Reena Osolin, Ove Pöder, Eve Salumaa.

Pildistatud 5. märtsil 2013.

Põllumajandusturu korraldamise osakond

Vasakult (istuvad): Urve Valdmaa, Reno Paju, taimekasvatussaaduste büroo juhataja osakonnajuhataja asetäitja ülesannetes Erkki Miller, Martti Mandel, Kalev Karisalu, (seisavad) Veronika Vallner-Kranich, Ragni Raiste, osakonnajuhataja Mai Talvik, Eveli Naaris, Marii Maiste, Kristel Bankier, loomakasvatussaaduste büroo juhataja Liina Jürgenson, põllumajanduse otsetoetuste büroo juhataja kt Triin Jääger, põllumajanduse tulupoliitika büroo juhataja asendaja Liisa Kähr.

Pildilt puuduvad: Juta Jaama, Ragne Lokk, Kadri Rand, Ahto Tilk.

Pildistatud 5. märtsil 2013.

Kaubanduse ja põllumajandussaadusi töötleva tööstuse osakond

Vasakult: Tiiu Riismann, Marje Mäger, Mariann Roos, Jaanus Joasoo, osakonnajuhataja asetäitja Ene Maadvere, turu arendamise büroo juhataja asendaja Aleksander Vukkert, osakonnajuhataja kt Taavi Kand, Kalle Nõlvak, Helen Sõber-Seepere, Berit Jürgenson, Joosep Lukk, kaubanduse ja alkoholi turukorralduse büroo juhataja kt Meeli Lindsaar, Valli Tamm.

Pildilt puudub Martin Pretke.

Pildistatud 11. märtsil 2013.

Toiduohutuse osakond

Vasakult (istuvad): Eve Ader, Kairi Hүүdma, toiduhügieeni büroo juhataja Ingrid Vesmes, Olga Lavrentjeva, Merjan Savila, taimekaitse büroo juhataja Evelin Hillep, Siret Surva, (seisavad) Margot Pomerants, toidujärelevalve büroo juhataja Külli Rae, Anneli Härmsen, Külli Suurvarik, Allan Aleksašin, Kaili Sillamaa, Piret Priisalu, Elsa Peipman, loomatervise büroo juhataja Enno Piisang, osakonnajuhataja Martin Minjajev, Eda Ernes, Eva Peegel, Tarvo Järve, Renata Tsaturjan, mahepõllumajanduse büroo juhataja Marika Ruberg, Siret Dreyersdorff, Vahur Mõttus, Maia Radin, toidu üldnõuete büroo juhataja Kairi Ringo.

Pildilt puuduvad: osakonnajuhataja asetäitja Pille Tammemägi, taimes materjali büroo juhataja Kristiina Digryte, loomakaitse ja põllumajandusloomade aretuse büroo juhataja Sirje Jalakas, Piret Aasmäe, Külli Johanson, Haidi Kanamäe, Katrin Lõhmus, Margus Proses, Tiina Roos, Anneli Tuvike, Julia Viguro.

Pildistatud 11. märtsil 2013.

Kalamajandusosakond

Vasakult: osakonnajuhataja asetäitja Merje Frey, Lya Mägi, Eduard Koitmaa, Lydia Puhm, Liis Reinma, Sandra Suviste, kalanduse arengu büroo juhataja asendaja Juhani Papp, osakonnajuhataja kt Ain Soome, turukorralduse ja kaubanduse büroo juhataja Hannes Ulmas, Reili Kivilo, Eve Külmallik, Kristi Ilves, kalapüügi korralduse ja andmete analüüsi büroo juhataja Gunnar Lambing, Epp Meremaa, Egle Järlov.

Pildilt puuduvad: Keesi Pära, Sirli Nellis, Maarja Purik, Eda Aps, Irina Belova, Leo Bergström, Kaidi Kaljula, Marilin Koppel, Tamara Kõllamets, Margus Ljubimov, Anne Mändla, Kaie Nuut, Andres Oper, Aili Pära, Katri Spirka, Peeter Tõnismäe.

Pildistatud 5. märtsil 2013.

Välissuhete ja eurokoordinatsiooni osakond

Vasakult: Malle Klaassen, Pirjo Laanesaar, Liisa Vipp, välissuhete büroo juhataja Liina Grünberg, osakonnajuhataja Ruve Šank, osakonnajuhataja asetäitja asendaja Janika Salev, Kai Kasenurm, Galina Jevgrafova.

Pildilt puuduvad: Jaana Piilpärk ja välisesindustes töötavad Laura Ingerpuu, Svetlana Jankovenko, Peeter Seestrand, Siim Tiidemann, Kristina Uibopuu, Tiina Vares.

Pildistatud 5. märtsil 2013.

Teadus- ja arendusosakond

Vasakult: Epp Espenberg, Hanna Kreen, Diana Laur, osakonnajuhataja kt Külli Kaare, Liina Kaljula, Kaire Kasearu, Aile Otsa.

Pildistatud 11. märtsil 2013.

Haldusosakond

Vasakult (istuvad): Villu Lõhmus, Meelis Viht, informaatikabüroo juhataja Jaanus Kuusler, osakonnajuhataja Taimo Staalfeldt, Kaupo Kontkar, Pavel Elhi, Olavi Otsa, (seisavad) Jana Liba, Kaia Soomägi, Krista Lips, Marilen Sõrmus, Kaspar Väärtnõu, Mari Hõbemäe, Tõnu Tammearu, osakonnajuhataja asetäitja Riina Velleste, Evi Hõbemäe, Jaana Tulk, Tanel Puuste, Imbi Mäeste, asjaajamis- ja teenindusbüroo juhataja Lilian Tude, Külli Vanaselja, riigivara haldamise büroo juhataja Helje Veer, Tiia Juhanson, Urve Steinfeld, Natalia Kuznetsova, Kätlin Kalajärv.

Pildilt puudub Malle Heerde.

Pildistatud 5. märtsil 2013.

Finantsosakond

Vasakult (istuvad): Kadri Veertee, välisvahendite büroo juhataja Marika Aro, osakonnajuhataja Astra Tiks, Reet Vatsk, Evelin Ratassepp, (seisavad) Ülle Päiv, Merle Kadak, Mairi Kärner, Leida Vahemäe, Eve-Helme Sune, Helda Paatsi, Mariina Rätsep, Maie Sau, Reet Pukk, Eva Kajasalu, osakonnajuhataja asetäitja kt Inda Mätlik, Elo Rüütel, Mia Enok.
Pildistatud 5. märtsil 2013.

Personaliosakond

Vasakult: osakonnajuhataja asetäitja Tiina Uulma, Sirje Vrager, Helle-Mare Kurtmann, osakonnajuhataja Urve Anter, Hilja Pihl, Leiti Tulf, Kadri Kruusvee, Irina Lepp, Anneli Mitt, Ülle Vajak.
Pildilt puuduvad: Ellen Kuusik, Evelin Pastak.
Pildistatud 5. märtsil 2013.

Õigusosakond

Vasakult: Helen Palginõmm, Janne Raba, osakonnajuhataja asetäitja Ingrid Raidme, Katrin Tuula, Geir Veski, Diana Rammul, Laura Ojava, osakonnajuhataja Marika Kairjak, Pille Eller, Margit Rum, Karina Torop, Maarika Öövel, Riina Kurm, Jaana Lepik, Christel Ilves, Raili Sillart.

Pildilt puudub Arvo-Mart Elvisto.

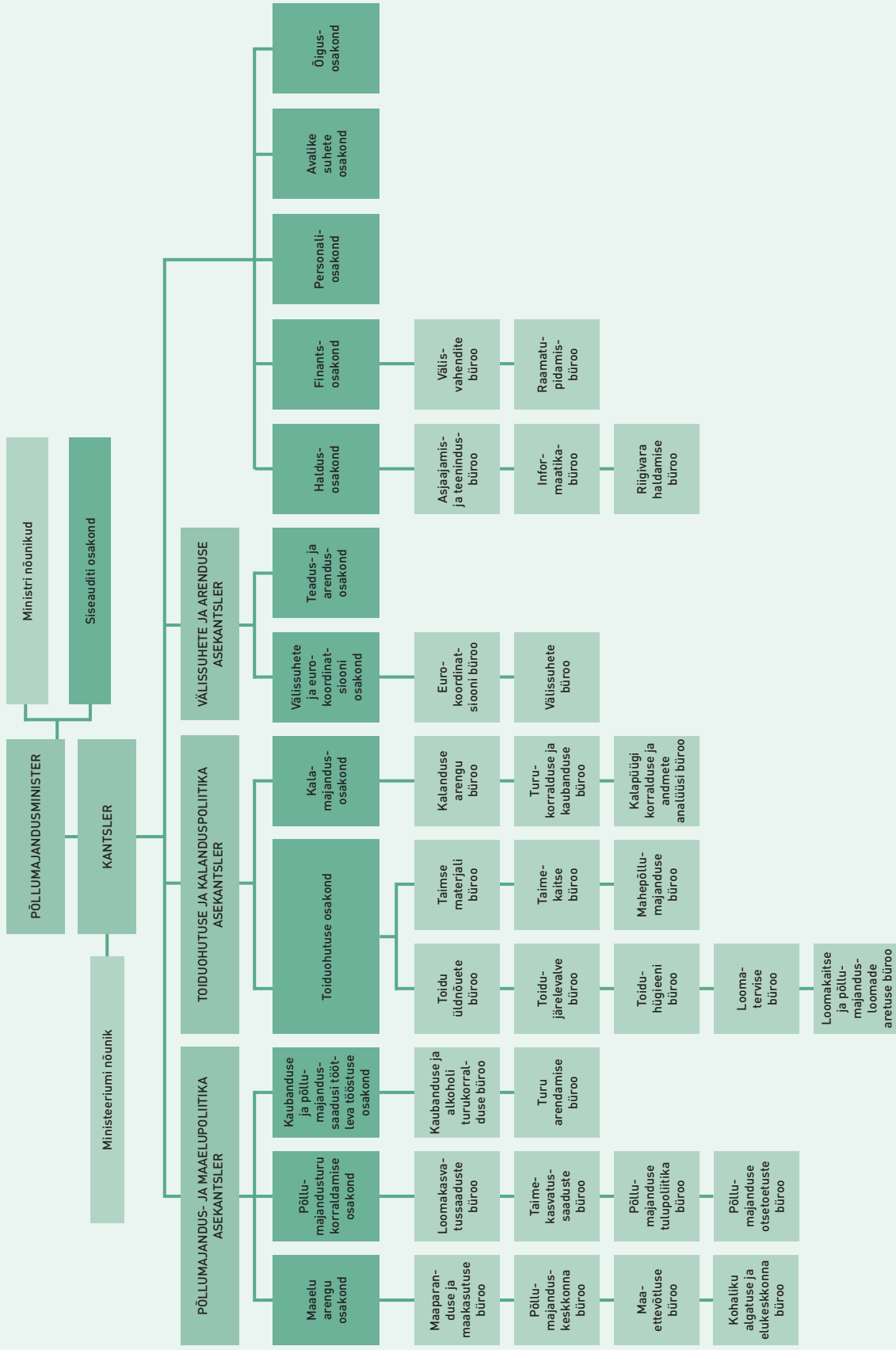
Pildistatud 11. märtsil 2013.

Avalike suhete osakond

Vasakult: Mariliis Leiner, pressiesindaja Karin Volmer, osakonnajuhataja kt Kristo Mäe, Kaisa Väärtnõu, Merike Koov.

Pildistatud 5. märtsil 2013.

Põllumajandusministeeriumi struktuur 2012. aastal

Põllumajandusministeeriumi struktuur alates 1. aprillist 2013

